

CCCB
Centre
de Cultura
Contemporània
de Barcelona

Memòria
2020

Índex

1. Activitats	3
2. Participants	23
3. Publicacions	27
4. Programa social	31
5. Xifres de públic	35
6. Pressupost	44
7. Personal	47
8. Institucions i empreses col·laboradores	50
9. Cessions d'espai i lloguers	54
10. Recull de premsa	56

1. Activitats

«FEMINISMES!»

19 de juliol de 2019 –
5 de gener de 2020

CCCB, 2019 / CC BY-SA-NC Martí E. Berenguer

«FEMINISMES!» va reunir les exposicions «L'Avantguarda Feminista dels anys 70. Obres de la VERBUND COLLECTION, Viena» i «Coreografies del gènere» i un extens programa d'activitats per posar de manifest el diàleg, les continuïtats i les ruptures entre el feminisme radical dels anys setanta i els feminismes actuals.

Els anys setanta van marcar un punt d'inflexió en el moviment feminista. Una nova generació va irrompre en la vida pública per capgirar el món i sacsejar l'ordre simbòlic establert a través de múltiples pràctiques i representacions culturals. L'art que va sorgir llavors fou trencador, tant per l'ús dels llenguatges i les formes com pel seu desafiament de les construccions de gènere, la reivindicació del dret a decidir sobre el propi cos i la denúncia de les violències masclistes, o el descobriment crucial que el que és personal també és polític.

Comissariat:

Gabriele Schor i Marta Segarra

Produeix:

VERBUND Collection, Vienna, CCCB

Col·labora:

Institut Català de les Dones

Mitjà:

La Vanguardia

«Gameplay»

19 de desembre de 2019 –
13 de març i 12 de juny –
30 d'agost de 2020

«Gameplay» va fer un viatge als orígens dels videojocs, en va analitzar el llenguatge i va posar en valor l'impacte que han tingut tant en la cultura popular digital com en l'art i en la societat. L'exposició estava pensada com un espai de reflexió on (re)descobrir la cultura del videojoc. Plantejava un recorregut per la història del mitjà, el llenguatge del videojoc, l'experimentació i la innovació artística i els videojocs polítics i crítics.

Comissariat:

Jérôme Nguyen i Óliver Pérez Latorre

Produeix:

CCCB i ZKM | Center for Art and Media

Suport:

Fundació Banc Sabadell

Mitjans:

Ara, Onda Cero i Europa FM

Debats

Dins el joc

Cicle de projeccions i visites a l'exposició

1 DE FEBRER - 25 D'ABRIL

eXistenZ de David Cronenberg

Presenta: Teresa López-Pellisa
1 DE FEBRER

Level Five de Chris Marker

Presenta: Isaki Lacuesta
29 DE FEBRER

Computer Chess d'Andrew Bujalski

Presenta: Álvaro van den Brule
29 DE MARÇ
Reprogramada el 5 d'agost i cancel·lada

Aidol de Lawrence Lek

Presenta: Inés Macpherson
25 D'ABRIL
Reprogramada el 6 d'agost i cancel·lada

El joc permanent

Oci digital i societat hiperconnectada

Cicle de conferències relacionades amb l'exposició «Gameplay»

3 FEBRER - 16 MARÇ

Conferència de Cassandra Khaw

El cos virtual
Presenta: Laura Fernández
3 DE FEBRER

Conferència de Peter Vorderer

Connexió permanent, interacció infinita
Presenta: Núria Sara Miras Boronat
10 DE FEBRER

Conferència de Diego Redolar Ripoll

El cervell lúdic
Presenta: Sergi Valverde
24 DE FEBRER

Conversa entre Pilar Lacasa i Gregorio Luri

Expressions del futur
Presenta: Pau Alsina
2 DE MARÇ

Alessandro Baricco conversa amb Jorge Carrión

Humanitat augmentada
16 DE MARÇ
Online

Mary Flanagan i José Luis de Vicente

Noves perspectives sobre l'oci digital
10 DE JUNY
Online

Lucía Lijtmaer i Jordi Costa

Genealogia personal del videojoc
22 DE JULIOL
Online

Estació Beta

Let's play! amb Conrad Roset i Outconsumer

Sessió de joc en directe
Roc Massaguer (Outconsumer) i Conrad Roset
1 DE FEBRER

Women in Games

El poder de la dona en el videojoc i els e-sports
Gisela Vaquero, Anna-Victòria Teixidó, Olga Medina, Alice Sánchez i Neus Pérez
28 DE FEBRER

Restart Party

Xerrada sobre el rebuig electrònic i taller de reparació de consoles
Blanca Callén i Restarters Barcelona
21 DE MARÇ
Cancel·lada

Serious games i gamificació per a la salut

Susana Jiménez Murcia, M. Ángeles Mairena, Maria Teresa Mata Forcadas, Daniela Tost Pardell i Narcís Parés
22 D'ABRIL
Cancel·lada

Jordi de Paco (Deconstructeam) i Roc Massaguer (Outconsumer)

Let's Play! Conversa i sessió de joc en directe
26 DE JUNY
Online

Marató Minecraft amb Paracetamor, Tonacho i Silithur

Let's Play. Sessió col·lectiva de construcció en directe
Presenta: Roc Massaguer (Outconsumer)
4 DE JULIOL
Online

Activitats

«Gameplay» als centres cívics i les biblioteques de Barcelona

Programa d'activitats amb motiu de l'exposició

23 DE GENER – 13 DE MARÇ I 11 – 29 D'ABRIL

Cancel·lades del 14 de març al 10 d'abril

Zoom

Una sala de (vídeo)joc per a totes les edats

Hugo Muñoz Gris
i Lucas Ramada Prieto

1 DE FEBRER – 13 D'ABRIL

Tancada a partir del 14 de març

Gameday

Jornada per celebrar la cultura del videojoc

Inauguració de Zoom, sala de (vídeo) joc / Let's play! amb Conrad Roset i Outconsumer / Projectió d'ExistenZ de David Cronenberg / Portes obertes a l'exposició en horari nocturn

1 DE FEBRER

Híbrids. Arts en viu i tecnologia digital

Pau Alsina, Albert Boronat, Alba Corral, Soraya Hidalgo, Ferran Marqués, Jan Mech, Enric Mor, Lluís Nacenta i Mònica Rikić

26 DE FEBRER I 4 I 11 DE MARÇ

Cursos i tallers, Institut d'Humanitats

Sessions online: 18 i 25 de març

Qui juga? Juguem?

Club de videojocs en família

Lucas Ramada Prieto

1 I 8 DE MARÇ

Sessions cancel·lades: 15 i 22 de març

Ficció digital a les biblioteques

Laboratori de ficció digital infantil i juvenil

Lucas Ramada Prieto

3, 10 I 31 DE MARÇ, 28 D'ABRIL, 19 DE MAIG I 16 DE JUNY

Online

Museografia digital

6 DE MARÇ

Cursos i tallers

Sessions cancel·lades: 13 i 20 març

Oh! I Can't Stop!

Projeccions Xcèntric en el marc de l'exposició

Siegfried A. Fruhauf, Zbigniew Rybczynski, Hieronim Neumann, Claude Lelouch, Ericka Beckman

Presenta: Diego Cepeda i Gloria Vilches

4 D'OCTUBRE

Visites

Visita comentada a «Gameplay. Cultura del Videojoc»

Activitat exclusiva per als Amics CCCB

16 I 30 DE GENER

«Gameplay» per a persones amb ceguesa o baixa visió

Visita guiada adaptada

27 DE FEBRER I 11 DE MARÇ

Mirades laterals a «Gameplay»

Visites d'autor a l'exposició

12 DE MARÇ – 1 D'ABRIL

1, 2, 3, fight: el videojoc vs. la cultura pop

Marta Salicrú

12 DE MARÇ

Cancel·lada

Les edats del videojoc

Adrià Pujol

19 DE MARÇ

Cancel·lada

La transgressió i la convenció gòtica en els videojocs

Lucía Lijtmaer

26 DE MARÇ

Cancel·lada

L'altra banda del cos. A l'altra banda del joc

Maria García Vera

1 D'ABRIL

Cancel·lada

«Gameplay» en família

Crea el teu videojoc!

7, 8, 18 I 26 D'ABRIL

Educació

Cancel·lada

Visita comentada amb servei d'interpretació en llengua de signes

19 I 25 D'ABRIL

Cancel·lada

«William Kentridge. El que no està dibuixat»

9 d'octubre de 2020 –
21 de febrer de 2021

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Martí E. Berenguer

A través de l'animació, el dibuix, el cinema, la música o el teatre, l'artista sud-africà William Kentridge ha construït una obra tentacular, que barreja tècniques i disciplines. La mostra fou una oportunitat única per veure algunes de les obres més emblemàtiques de Kentridge: tapissos de gran format i la sèrie completa dels onze curtsmetratges d'animació *Drawings for Projection*. El CCCB fou el primer lloc a Europa on s'estrenà la darrera pel·lícula de Kentridge, *City Deep*.

Comissariat:

Jaap Guldemon

Produeix:

CCCB i Eye Filmmuseum

Col·labora:

Fundació Sorigué, Goodman Gallery
i Kentridge Studio

Mitjà:

La Vanguardia

Conversa entre William Kentridge i Nalini Malani

Elogi de l'ombra

Nalini Malani, William Kentridge

Modera: Anna Pérez Pagès

10 D'OCTUBRE

Online

Presentació de «William Kentridge. El que no està dibuixat»

Amb Jordi Costa

22 D'OCTUBRE I 4 DE NOVEMBRE

Amics CCCB

La cicatriu colonial

Cicle de debats

26 OCTUBRE — 14 DESEMBRE

Conversa amb Angela Davis

Contra el racisme: una lluita constant

Jeffrey Abé Pans, Basha Changuerra, Angela Davis i Marra Junior

Modera: Isabelle Mamadou

26 D'OCTUBRE

Conversa amb Maria Campbell

Escriure com a mestissa

Maria Campbell, Marta Marín-Dòmine i Txalo Toloza-Fernández

Modera: Gemma Ruiz Palà

9 DE NOVEMBRE

Conversa amb Pankaj Mishra

El món d'avui. Reflexions sobre l'herència de l'imperialisme

Carme Colomina, Pankaj Mishra, Agus Morales i Joan Vergés Gifra

Modera: Isabel Galí

30 DE NOVEMBRE

Conversa amb Behrouz Boochani

Porteu-me a un lloc bonic

Behrouz Boochani, Ricard Garcia Vilanova i Blanca Garcés

Modera: Mercè Folch

12 DE DESEMBRE

Conversa amb Aída Bueno Sarduy

Intimitat colonial

Aída Bueno, Anyely Marín Cisneros i Gustau Nerín i Abad

Modera: Marina Vinyes Albes

14 DE DESEMBRE

«William Kentridge» i «Bioscopi» per a docents

Visita a l'exposició i presentació del taller de cinema d'animació documental

Jordi Costa, Laura Ginès

i Pepon Meneses

29 D'OCTUBRE

Projeccions de Bioscopi per Nadal

Pel·lícula col·lectiva d'animació documental

22 DE DESEMBRE DE 2020

— 10 DE GENER DE 2021

«World Press Photo 2020»

13 de novembre –
20 de desembre

Mostra Internacional de fotoperiodisme

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Alba Rodriguez

La fundació Photographic Social Vision va organitzar per setzena vegada l'exposició de fotoperiodisme més reconeguda a escala mundial, que aplega les obres guanyadores del concurs de fotografia i narrativa digital World Press Photo. El 2020 es va apostar pel format digital. Per primera vegada es va poder gaudir de visites guiades online a través de Filmin i de diversos continguts exclusius a través de la web World Press Photo Barcelona.

Produeix i organitza:
Photographic Social Vision

Coprodueix:
CCCB

«Pensar la pandèmia»

Cicle de debats *online*

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

La ràpida expansió de la COVID-19 ens va fer ser conscients de manera dràstica de la fragilitat de la vida humana i, en un món sumit en crisis polítiques i ecològiques diverses des de fa anys, aquesta situació va adquirir un significat d'abast encara desconegut. El món de demà es presentava ple d'incertesa, però també de noves possibilitats. Més que mai, ens calien espais per debatre, compartir i intercanviar els futurs possibles que s'obrien davant nostre.

«PENSAR LA PANDÈMIA»

Alessandro Baricco conversa amb Jorge Carrión

Humanitat augmentada

16 DE MARÇ

Conferència de Stefano Mancuso

Futur vegetal

Presenta: David Guzman

19 DE MARÇ

Conversa entre Manel Ollé i Sergi Vicente

La Xina després del confinament

8 D'ABRIL

Conversa entre Ivan Krastev i Jordi Vaquer

Europa després de la pandèmia

22 D'ABRIL

Conversa entre Gonçalo Tavares i Tina Vallès

Actualitzar l'important

6 DE MAIG

Conversa entre Ricard Solé i Núria Jar

Virus, ecosistemes i pandèmia: el repte d'entendre la complexitat

20 DE MAIG

Núria Montserrat i Javier Martínez-Picado

COVID-19: Trobar la cura

Modera: Cristina Sáez

3 DE JUNY

Mary Flanagan i José Luis de Vicente

Noves perspectives sobre l'oci digital

10 DE JUNY

Souleymane Bachir Diagne i Saiba Bayo

Pensar el món des d'Àfrica

24 DE JUNY

Teju Cole i Carolin Emcke

Imaginar el futur

Modera: Marta Arias

8 DE JULIOL

Teresa Caldeira i Judit Carrera

El futur de les ciutats: una mirada des del Sud Global

15 DE JULIOL

Conferència de Jason Y. Ng

Hong Kong: experiències de protesta i desobediència civil no-violenta

Presenta: Manel Ollé

23 DE GENER

Auschwitz i després

En el marc de La Nit de les Idees

Laura Aubert, Marta Marín-Dòmine, Yishai Sarid i Arnaud Sauli

29 DE GENER

El joc permanent

Oci digital i societat hiperconnectada

Cicle de conferències en relació a l'exposició «Gameplay»

3 FEBRER — 16 MARÇ

Més informació a l'apartat Exposicions

Canviar el relat

Una nova sensibilitat per la natura

Cicle de debats

20 FEBRER — 26 MARÇ

Conversa entre Yayo Herrero i Marta Tafalla

Les veus de la natura

Modera: Pilar Sampietro

20 DE FEBRER

Nancy Campbell conversa amb Alicia Kopf

Reflexions des del fred

5 DE MARÇ

Conferència de Stefano Mancuso

Futur vegetal

Presenta: David Guzman

19 DE MARÇ

Online

Conversa amb Gabi Martínez

Un canvi de veritat

Presenta: Magda Bandera

26 DE MARÇ

Online

Conversa amb Olga Tokarczuk

Presenta: Marta Rebón

7 DE MARÇ

Cancel·lada

Odi

Presentació del número 5 de la revista 5W

Xavier Aldekoa, José Colón, Miriam Hatibi, Agus Morales, Alfons Rodríguez, Laura Rosel i Anna Surinyach

20 DE MARÇ

Cancel·lada

Victoria Lomasko i Marta Nin

Altres Rússies

17 DE JUNY

Online

Dia Orwell 2020

La nova era de la vigilància

1 — 2 JULIOL

Marta Peirano i Peter Pomerantsev

Tecnologia, vigilància digital i desinformació

Modera: Liliana Arroyo

1 DE JULIOL

Dorian Lynskey i Jordi Puntí

La vigència de «1984»

2 DE JULIOL

Edurne Portela, Janne Teller i Karolina Ramqvist en conversa amb Najat el Hachmi

Europa: parlen les dones

21 DE SETEMBRE

El vell periodisme

*Presentació del llibre editat per 5W
sobre l'escriptura periodística*

Martín Caparrós, Agus Morales

5 D'OCTUBRE

Conversa entre William Kentridge i Nalini Malani

Elogi de l'ombra

William Kentridge i Nalini Malani

Modera: Anna Pérez Pagès

10 D'OCTUBRE

Biennal de Pensament Ciutat Oberta 2020

13 - 18 D'OCTUBRE

Mirar el futur

Margaret Atwood, Maria Callís
Cabrera, Enric Casasses, Anna Guitart
i Ilia Mayer

13 D'OCTUBRE

Les veus del planeta

Maria Arnal, Antoine Bertin, Mélanie
Courtinat, Vinciane Despret, Donna
Haraway, María Sánchez, Fabien
Siouffi i Irene Solà

13 D'OCTUBRE

5 Futurs

Lucas Barrero, Eudald Carbonell,
Nona Fernández, Peter Frase, Laura
Llevadot i Marta Verde

14 D'OCTUBRE

El mirall del racisme

Tania Adam, Elsa Dorlin, Pastora
Filigrana, Daura Mangara, Esther
(Mayoko) Ortega i Mostafà Shaimi

14 D'OCTUBRE

Arbres, vodka i naus voladores

Un assaig teatral sobre el futur
de La Calòrica

Marina Garcés, La Calòrica

15 D'OCTUBRE

Ciutat, conflicte i emancipació

Denise Duncan, Cristina Morales,
Marta Sanz, Yolanda Sey
i Brigitte Vasallo

17 D'OCTUBRE

Cultura zoomer

Ernesto Castro, Elizabeth Duval,
Anna Pacheco i Clàudia Rius

17 D'OCTUBRE

Una sospita de llum

Aurora Bauzà, Laia Carbonell, Farah
Chamma, Ellen Deckwitz, Francesco
Deiana, Pere Jou, Elías Knörr, David
Leo García, Ashle Ozuljevic, Koleka
Putuma i Guim Valls

18 D'OCTUBRE

La llibertat o la vida?

Joan Canimas, Raül Garrigasait,
Bàrbara Mestanza i Aida C. Rodríguez

18 D'OCTUBRE

La cicatriu colonial

*Cicle de debats en relació
a l'exposició «William Kentridge»*

26 OCTUBRE — 14 DESEMBRE

Més informació a l'apartat Exposicions

Conversa amb Timothy Snyder

*Salut i llibertat: reflexions des
dels Estats Units*

Judit Carrera, Jordi Graupera, Josep
Lluís Martí i Timothy Snyder

29 D'OCTUBRE

Antonio J. Rodríguez conversa amb Eloy Fernández Porta

100% femení, 100% masculí.

El desig en l'era del feminisme viral

4 DE NOVEMBRE

Marçalianes. «Prenc el camí que m'ha portat a tu»

*Celebració del llegat creatiu
de Maria-Mercè Marçal*

Mireia Calafell, Maria Callís Cabrera,
Míriam Cano, Bartomeu Crespí,
Laia Estruch, Berta García-Lacht,
Guillem Gavalrà, Joana Gomila,
Ingrid Guardiola, Marina Herlop,
Lucía Herrero, Maria Isern, Laia López
Manrique, Anna Pantinat, Lucía Piedra
Galarraga, Nico Roig, Martí Sales,
Raquel Santanera, Maria Sevilla Paris,
Aina Torres i Blanca Llum Vidal

26 DE NOVEMBRE

Conversa amb Mercè Ibarz

Escriure de prop

Mercè Ibarz, Adrià Pujol Cruells
i Tina Vallès

9 DE DESEMBRE

Conversa amb Marina Garcés i Guillem Sala

Per què aprenem?

Presenta: Jordi Solé Blanch

13 DE DESEMBRE

Xcèntric

El cinema del CCCB

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

Xcèntric és, des del 2001, el programa de cinema estable del CCCB, amb projeccions regulars a l'hivern i la primavera i activitats al llarg de l'any. És un lloc de trobada per a públic, cineastes i estudiosos àvids de gaudir d'un cinema visionari.

La cura en la programació i la producció de cada sessió, a més de la voluntat de projectar les peces en el seu format original, fan que cada convocatòria sigui un petit esdeveniment únic. Els continguts s'han anat ampliant en gèneres i temàtiques, però sempre mostrant obres de creació personal, obertes a l'experimentació i l'assaig.

Programació gener - febrer

El cinema del possible. Conferència performativa d'Érik Bullo

Inauguració temporada 2020

16 DE GENER

Su Friedrich. Cossos polítics i sexuals

19 DE GENER

Storm de Hirsch: poemes i cançons

23 DE GENER

Black Feminism

Camille Billups & James Hatch, Julie Dash, Barbara McCullough i Fronza Woods

26 DE GENER

John Smith. The Black Tower i Slow Glass

Amb la presència del cineasta

30 DE GENER

Karpo Godina: la veu antípoda del realisme socialista

Amb la presència del cineasta

2 DE FEBRER

Masao Adachi. Teoria del paisatge

Masao Adachi i Pascal Vimenet

6 DE FEBRER

Edward Owens. Obra completa

9 DE FEBRER

Ull solar. El cinema de Juan Bufill

13 DE FEBRER

Seqüència musical: música per als ulls, cinema per a l'orella

Manon de Boer, Luke Fowler, Jayne Parker i Pere Portabella

16 DE FEBRER

Cinema Paral·lel: Aleinikov, Yufit i els símptomes de l'ensorrament de l'era soviètica

Igor i Gleb Aleinikov, Evgeny Yufit

20 DE FEBRER

Máscaras. Noémia Delgado

23 DE FEBRER

Access to the View. Les pel·lícules d'Amy Halpern

Amb la presència de la cineasta

27 DE FEBRER

Programació març - desembre

Amateurs del Super-8

La no-escena local

Valentina Alvarado Matos, Yonay Boix, Mariona Domènech, Blanca García, Miguel Rojas i Alba Yruela. Presenten: Diego Cepeda i Gloria Vilches

1 DE MARÇ

Affected Words I

Fets i fabricacions

Peggy Ahwesh, Harun Farocki, Virgile Fraise, Peter Greenaway, John Latham i Belit Sağ

Presenta: María Morata

3 DE MARÇ

Affected Words II

Règim de distorsió

Allora y Calzadilla, Jordi Colomer, eddie d, Nancy Holt, Peter Rose, Belit Sağ, Richard Serra, John Smith, Ming Wong i Katarina Zdjelar

Presenta: María Morata

4 DE MARÇ

Affected Words III

Cantant signes

Valie Export, Jean-Gabriel Périot, Mathilde ter Heijne, Momu & No Es, Samson Young

Presenta: María Morata

5 DE MARÇ

Meditacions del present

Les pel·lícules d'Ute Aurand, Helga Fanderl, Jeannette Muñoz i Renate Sami

2 D'ABRIL

Cancel·lada

Fet (a mà) a Holanda

Women Make Films

Ansuya Blom, Martha Colburn, Babeth VanLoo, Karin Wietz, Francien van Everdingen, José Vonk, Esther Urlus, Barbara Meter

5 D'ABRIL

Cancel·lada

Retracted Cinema

Albert Alcoz, Gregg Biermann, Gonzalo Egurza, Estampa, Barbara Lattanzi, Vítor Magalhães, Eloi Puig, Blanca Rego i Kuku Sabzi

Presenta: Peter Freund

29 DE SETEMBRE

Valency and Variations

Scott Barley, Mikel Guillen i Sebastian Wiedemann

Presenta: Miquel Escudero Diéguez

30 DE SETEMBRE

Oh! I Can't Stop!

Projeccions en el marc de l'exposició «Gameplay»

Ericka Beckman, Siegfried A. Fruhauf, Claude Lelouch, Hieronim Neumann i Zbigniew Rybczynski

Presenten: Diego Cepeda i Gloria Vilches

4 D'OCTUBRE

Estrena d'Octubre a Barcelona, una pel·lícula d'Érik Bullo

Moderada: Anna Giralt Gris

28 D'OCTUBRE

Vitesse Women

Kerstin Cmelka, Claudine Eizykman i Barbara Glowczewska

29 DE NOVEMBRE

I diari di Angela – Noi due cineasti de Gianikian/Ricci Lucchi

Yervant Gianikian i Angela Ricci Lucchi

10 I 13 DE DESEMBRE

Cursos i tallers

Taller de projecció cinematogràfica

Xavier Massó

4 D'OCTUBRE, 29 DE NOVEMBRE,
13 I 20 DE DESEMBRE

Més enllà del cànon. Altres històries del cinema experimental

Aula Xcèntric 2020

Albert Alcoz, Celeste Araújo, Érik Bullof, Esperanza Collado, Sonia García López, Beatriz Leal i Juan Antonio Suárez

27 D'OCTUBRE, 3, 10, 17 I 24 DE NOVEMBRE
I 1 I 3 DE DESEMBRE

Cursos i tallers, Institut d'Humanitats

De l'expansió del cinema domèstic

Adriana Vila Guevara

21-22 DE NOVEMBRE

Cancel·lada

Taller online d'animació «povera» amb Elena Duque

Aula Xcèntric 2020

24 I 26 DE NOVEMBRE, I 3 I 10 DE DESEMBRE

Arxiu Xcèntric

Artefactes cinematogràfics

Una iniciació al cinema analògic

Adriana Vila Guevara

18 DE GENER, 8 I 29 DE FEBRER,
10 D'OCTUBRE I 5 I 12 DE DESEMBRE

Cursos i tallers

Visites comentades a l'Arxiu Xcèntric

Una introducció al cinema experimental

Jorge Domingo

15, 19 I 22 DE FEBRER I 11 DE MARÇ

Sessions cancel·lades: 4 i 22 d'abril

Arxiu Xcèntric. Home Movie Day

Selecció de pel·lícules casolanes

Alan Berliner, Pip Chodorov

i Laida Lertxundi

28 DE SETEMBRE - 31 D'OCTUBRE

Un vocabulari per al futur

Projecció durant la Biennial de Pensament 2020

Anticipació, José Luis Peixoto i Andrés Duque

«Un vocabulari per al futur» és un assaig col·lectiu sobre el món per venir, un projecte de creació que posa en diàleg pensadors, escriptors i creadors visuals locals i internacionals per imaginar junts un futur alternatiu i més hospitalari. El resultat són més de trenta peces audiovisuals originals, creades per a la Biennial del pensament, que conformen una mena de cartografia incipient, un primer mapa per explorar sortides possibles a aquest present malmès. Cada peça, articulada al voltant d'una paraula, és un punt de fuga, una finestra oberta, una invitació a repensar la manera que habitem el món.

Van participar en aquest projecte més d'un centenar de creadors de procedències, edats i disciplines diverses, entre els quals hi ha cineastes, animadors, artistes visuals, escriptors i pensadors.

Laida Lertxundi, Andrés Duque, Isaki Lacuesta, Artur Tort, Marta Marín-Dòmine, Rosi Braidotti, Yan Lianke, Mircea Cărtărescu, Stefano Mancuso, Dostopos, Carla Simón, Raül Garrigasait, Laura Ginès, Pepon Meneses, Gerard Ortín Castellví, Blanca Rego, Xisi Sofia Ye Chen, Xiana do Teixeira, Emilio Fonseca, José Luís Peixoto, Nona Fernández, Ingrid Rojas Contreras, Diana Toucedo, Juan Mayorga Ruano, Carolina Astudillo, Bruno Latour, Cadhla Kennedy Ko, Koleka Putuma, Irene Moray i Karen Barad

Dins el joc

*Cicle de projeccions i visites
a l'exposició «Gameplay»*

1 DE FEBRER – 25 D'ABRIL

Més informació a l'apartat Exposicions

Projecció i conversa amb Peter Lord

Animac al CCCB

Carolina López, Peter Lord

12 DE FEBRER

Amors on FIRE!!

*Selecció de la Mostra FIRE!!
de cinema LGBTI de Barcelona*

14 – 15 FEBRER

D'A Film Festival Barcelona

*Festival Internacional
de Cinema d'Autor de Barcelona*

30 D'ABRIL – 10 DE MAIG

Programa online

DocsBarcelona 2020

*Festival Internacional
de Cinema Documental*

19 – 31 DE MAIG

Programa online

Pantalla Interior

Asparagus de Suzan Pitt

4 – 30 D'AGOST

Brain Film Fest 2020

*Festival internacional
de cinema sobre el cervell*

1 - 3 D'OCTUBRE

Serielizados Fest 2020

*7a edició del Festival
Internacional de Sèries*

20 – 25 D'OCTUBRE

Programa presencial i online

L'Alternativa 2020

*27è Festival de Cinema
Independent de Barcelona*

16 – 29 DE NOVEMBRE

MINIPUT 2020

26a Mostra de Televisió de Qualitat

28 DE NOVEMBRE

Manifestos Filmics Feministes VI

*Mostra Internacional
de Films de Dones al CCCB*

30 DE NOVEMBRE – 13 DE DESEMBRE

OVNI 2020. Finals d'hivern

18 – 20 DE DESEMBRE

El Dia Més Curt - Inèdits al CCCB

La festa del curtmetratge

19 DE DESEMBRE

Poetry Slam Barcelona

Creació a partir de la paraula i l'escena

18 DE GENER I 22 DE FEBRER

Sessions cancel·lades: 14 de març i 4 d'abril

Una revolució imprevista

Feminismes dels setanta

Paola Contreras, À. Lorena Fuster, Florencia González Brizuela, Helena González Fernández, Elena Laurenzi, Martha Palacio Avendaño, Lucía Piedra Galarraga, Bárbara Ramajo, Marta Segarra i Meri Torras

29 GENER, 5, 12, 19 I 26 FEBRER, 4, 11, 18 I 25 MARÇ I 1 ABRIL 2020

Cursos i tallers, Institut d'Humanitats

Sessions online a partir del 18 de març

Motors de creació

Jornada de l'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya (APdC)

22 DE FEBRER

Dia i Nit dels Museus 2020

Entrada gratuïta a les exposicions

18 DE MAIG

Cancel·lada

Primera Persona Indoors

Una jornada d'autobiografia en directe

Rachel Cusk, Anna Guitart, Noelia Ramírez i Jia Tolentino

Direcció: Kiko Amat i Miqui Otero

30 DE MAIG

Online

Primavera Pro 2020

Programació musical diürna gratuïta del Primavera Sound 2020 al CCCB

2-4 DE JUNY

Cancel·lada

Museum Quiz Estiu 2020

8 DE JULIOL

Online

Grec 2020 al CCCB

Festival de Teatre de Barcelona

22- 30 JULIOL

Escena

Spiritual Boyfriends

Intimitat colonial

Una obra de Núria Guiu Sagarra

22 I 23 DE JULIOL

Lettre d'amour

Una obra de Pau Aran

29 I 30 DE JULIOL

Sónar+D CCCB 2020

Creativitat, tecnologia i música

Arca, Maria Arnal y Marcel Bagés, Max Cooper, Alba G. Corral, Nicola Cruz, Desilence, Niño de Elche, Richie Hawtin, Holly Herndon, Ryoji Ikeda, Morad, Ms Nina, John Talabot i Carles Viarnès

18 - 19 DE SETEMBRE

La Mercè 2020 al CCCB

Concerts del BAM i dansa tradicional

12 Twelve, Raynald Colom, Marina Herlop, Romero Martín, Emel Mathlouthi, Jimi Somewhere i Za! & La Megacobra Feat Tarta Relena

24 - 27 DE SETEMBRE

Memefest 2020

La festa del folklore digital i l'humor a Internet

Direcció: Filles d'Internet

16 D'OCTUBRE

Cancel·lada

For Rent

Mostra del taller d'artista de La Central del Circ

30 D'OCTUBRE

Cancel·lada

Influences of a Closet Chant

Performance del ballari sud-africà Albert Khoza

12 DE DESEMBRE

Visita el Mirador del CCCB

Un espai emblemàtic que permet gaudir de magnífiques vistes sobre la ciutat de Barcelona

TOT L'ANY

Cancel·lada

Culturnautes 2020

29 de juny –
31 de juliol 2020

El casal d'estiu del CCCB

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Glòria Solsona

Culturnautes és el casal d'estiu del CCCB per a nens i nenes de 6 a 14 anys. Al llarg de l'última setmana de juny i durant el mes de juliol, es treballen continguts desenvolupats a les exposicions i als programes de l'any, a partir de tallers i activitats lúdiques vinculades a una disciplina artística, tècnica o científica, a càrrec d'especialistes. El 2020, els protocols de seguretat ens van obligar a reduir de manera dràstica l'aforament del casal i han afectat també profundament la seva organització. En atenció a la gravetat de la situació viscuda el barri del Raval i que afectava molt directament els infants i els joves que hi viuen, es van oferir totes les places del casal a grups provinents d'entitats socials, l'Associació Casal dels Infants i La Fundació de l'Esperança. D'aquesta manera vam voler contribuir, amb les eines de la cultura, a alleugerir el pes d'un estiu difícil per algunes famílies.

Big Bouncers, Cia. Olveira Salcedo, Angélica Dass, Melania Henrich, Alejandro Palacín, Mònica Planes Castán i Voltes Cooperativa d'Arquitectura

Mirar, fotografiar, llegir... la ciutat! En família

Tallers de creació fotogràfica

2 I 3 DE GENER DE 2020

«FEMINISMES!» en família

Visita comentada a l'exposició

3 GENER DE 2020

Univers Internet - BiblioLab

Programa de formació

Liliana Arroyo, Efraín Foglia
i Jordi Oliver Solà,

21 DE GENER, 4 I 18 DE FEBRER I 3 DE MARÇ

Un matí amb

Conferències per a estudiants
de secundària

Un matí amb Yayo Herrero

Repensar el nostre vincle amb el planeta

Presenta: Laura Huerga Ayza

20 DE FEBRER

Un matí amb Nalini Malani

Art per trencar el silenci

Presenta: Martina Millà

9 DE MARÇ

Un matí amb Alessandro Baricco

El món com a videojoc

Presenta: Judit Carrera

16 DE MARÇ

Cancel·lada

Un matí amb Lia Rodrigues

Sacsejar el món a través de l'art

31 DE MARÇ

Cancel·lada

Qui juga? Juguem?

Club de videojocs en família
en el marc de l'exposició

«Gameplay»

1, 8, 15, 22 DE MARÇ

Cancel·lada

Ficció digital a les biblioteques

Laboratori de ficció digital infantil
i juvenil en el marc de l'exposició

«Gameplay»

Lucas Ramada Prieto

3, 10, 31 DE MARÇ, 28 D'ABRIL, 19 DE MAIG,
16 DE JUNY

Online

«Gameplay» en família

Crea el teu videojoc!

Educació

7, 8, 18 I 26 D'ABRIL

Cancel·lada

Trobades al voltant de la lectura

Anna Aparicio, Natàlia d'Oh! Contes
i Anna Juan Cantavella

3, 4, 10 I 11 DE JULIOL

Programació familiar

L'orquestra de cartró

Taller de creació d'una escultura
sonora amb Mònica Rikić

4 DE JULIOL

Programació familiar

Autoretrat i dibuix de color carn

Taller inspirat en el projecte
Humanae d'Angélica Dass

4 I 11 DE JULIOL I 1, 8, 15, 22 I 29 D'AGOST

Programació familiar

Eh!

Tallers per a joves

6 JULIOL — 10 SETEMBRE

Creant des dels Afrobeat

Taller de danses urbanes
de l'Àfrica Subsahariana
amb Ku'dancin Afrobeat

6 - 10 DE JULIOL

Prendre la paraula en temps de pandèmia

Taller de rap i hip hop
amb Versembrant

13 - 17 DE JULIOL

Un mur de selfies

Taller d'autorepresentació amb
el mòbil amb Anna Surinyach
i Severine Sajous

20 - 24 DE JULIOL

Oh My Goig al CCCB

Taller audiovisual sobre identitats
de gènere no normatives amb
Camille Zonca i El Parlante

27 - 31 DE JULIOL

Calidoscopi de dirs

Taller de fanzines experimental
amb Laboratorio móvil

3 - 7 D'AGOST

Estampa't!

Taller de serigrafia amb La Modesta
i el sindicat Popular de Venedors
Ambulants de Barcelona

10 - 14 D'AGOST

Kune

Taller de dansa contemporània i arts
marcials amb Kernel Dance Theatre

17 - 21 D'AGOST

Escriu Baybayin

Taller sobre identitat pinay
i art urbà amb Catàrsia

24 - 28 D'AGOST

Oïda i cor. Dispositius d'escolta

Taller de podcasting amb Radio
Africa i la Xarxa de Ràdios
Comunitàries de Barcelona

Tania Adam, Efraín Foglia i Antònia
Folguera

31 D'AGOST - 4 DE SETEMBRE

La ciutat visualitzada

Taller de dibuix amb codi i
videomapping amb Alba G. Corral

7 - 10 DE SETEMBRE

«William Kentridge» i «Bioscopi» per a docents

Visita a l'exposició i presentació
del taller de cinema d'animació
documental

Jordi Costa, Laura Ginès
i Pepon Meneses

29 D'OCTUBRE

«FEMINISMES!» en família

Visita comentada a l'exposició

17 I 23 DE NOVEMBRE, 27 DE DESEMBRE
DE 2019 I 3 GENER DE 2020

Educa amb l'art 19/20

Formació de Performance
amb Sonia Gómez

23 DE NOVEMBRE

Projeccions de Bioscopi per Nadal

Pel·lícula col·lectiva
d'animació documental

22 DESEMBRE 2020 - 10 GENER 2021

Activitats exclusives
per als Amics CCCB

Klub de Lectura 2019-2020

Moderada: Antonio Lozano
22 DE GENER – 16 DE DESEMBRE

El futuro es ahora de Jaron Lanier

22 DE GENER

Cos d'Olga Tokarczuk

19 DE FEBRER

La furia de las imágenes de Joan Fontcuberta

18 DE MARÇ

Cancel·lada

Lectures recomanades

14 DE MAIG – 18 DE JUNY

A l'horitzó d'Hernán Díaz

16 DE JUNY

Online

Seqüela de Rachel Cusk

16 DE JULIOL

Online

Desierto Sonoro de Valeria Luiselli

16 DE SETEMBRE

Nova il·lustració radical de Marina Garcés

Amb Marina Garcés

21 D'OCTUBRE

No diguis res de Patrick Radden Keefe

18 DE NOVEMBRE

Paseos con mi madre de Javier Pérez Andújar

16 DE DESEMBRE

Visites exclusives a les
exposicions del CCCB

Visita comentada a «Gameplay. Cultura del Videojoc»

16 I 30 DE GENER

Presentació de «William Kentridge. El que no està dibuixat»

Amb Jordi Costa

22 D'OCTUBRE I 4 DE NOVEMBRE

Visites i descomptes exclusius
fora del CCCB

2001: Una Odissea a l'espai en concert a L'Auditori

10, 11 I 12 DE GENER

Visita comentada a l'exposició «Charlotte Posenenske: Work in Progress»

Activitat organitzada pel MACBA

20 DE FEBRER

Visita comentada a l'exposició «Antoni Tàpies. L'àcid és el meu ganivet»

Activitat organitzada
per la Fundació Antoni Tàpies

5 DE MARÇ

Visita comentada a «Miró: Constel·lació Antoni Llena»

Activitat organitzada
per la Fundació Joan Miró

10 DE JULIOL

Visita comentada a l'exposició «Tàpies als 30»

Activitat organitzada
per la Fundació Antoni Tàpies

6 D'OCTUBRE

Amics CCCB

Visita comentada a l'exposició «Son. empremtes de les Valls d'Àneu. Una intervenció d'Oriol Vilapuig»

Activitat organitzada pel MNAC

25 DE NOVEMBRE

Cancel·lada

LOOP Barcelona 2020

17 – 26 DE NOVEMBRE

Repensar el nostre vincle amb el planeta

2. Participants

2. Participants

A

Jeffrey Abé Pans
Tania Adam
Albert Alcoz
Francisco Algarín Navarro
Pau Alsina
Kiko Amat
Anna Aparicio
Pau Aran
Celeste Araújo
Arca
Marta Arias
Maria Arnal
Liliana Arroyo
Carolina Astudillo
Margaret Atwood
Laura Aubert

B

Marcel Bagés
Magda Bandera
Karen Barad
Sherezade Bardají

Alessandro Baricco
Lucas Barrero
Aurora Bauzà
Saiba Bayo
Antoine Bertin
Big Bouncers
Behrouz Boochani
Rosi Braidotti
Aída Bueno
Juan Bufill
Érik Bullot

C

Mireia Calafell
Teresa Caldeira
Maria Callís Cabrera
La Calòrica
Maria Campbell
Nancy Campbell
Joan Canimas
Míriam Cano
Anna Juan Cantavella
Martín Caparrós
Eudald Carbonell
Laia Carbonell

Jorge Carrión
Mircea Cărtărescu
Enric Casasses
Ernesto Castro
Catàrsia
Diego Cepeda
Farah Chamma
Basha Changuerra
Cia. Olveira Salcedo
Teju Cole
Esperanza Collado
Raynald Colom
Carme Colomina
Max Cooper
Alba G. Corral
Jordi Costa
Mélanie Courtinat
Bartomeu Crespí
Nicola Cruz
Rachel Cusk

D

Angélica Dass
Angela Davis
Ellen Deckwitz

Francesco Deiana
Desilence
Vinciane Despret
Souleymane Bachir Diagne
Jorge Domingo
Jorge Domingo
Elsa Dorlin
Dostopos
Denise Duncan
Elena Duque
Andrés Duque
Elizabeth Duval

E

Najat El Hachmi
El Parlante
Carolin Emcke
Miquel Escudero Diéguez
Laia Estruch

F

Harun Farocki
Nona Fernández
Laura Fernández

Nona Fernández
Eloy Fernández Porta
Pastora Filigrana
Mary Flanagan
Efraín Foglia
Mercè Folch
Antònia Folguera
Emilio Fonseca
Peter Frase
Peter Freund

G

Isabel Galí
Blanca Garcés
Marina Garcés
David Leo García
Sonia García López
Ricardo Garcia Vilanova
Berta García-Lacht
Raül Garrigasait
Rachel Gato
Guillem Gavalda
Laura Ginès
Anna Giralt Gris
Karpo Godina
Joana Gomila

2. Participants

Jordi Graupera
Ingrid Guardiola
Anna Guitart
Nuria Guiu Sagarra
Jaap Guldemond
David Guzman

H

Amy Halpern
Donna Haraway
Richie Hawtin
Melania Henrich
Marina Herlop
Roc Herms
Holly Herndon
Lucía Herrero
Yayo Herrero
Andrés Hispano
Mariana Hristova
Laura Huerga Ayza

I

Mercè Ibarz
Ryoji Ikeda
Maria Isern

J

Núria Jar
Pere Jou
Marra Junior

K

Cadhla Kennedy Ko
William Kentridge
Kernel Dance Theatre
Cassandra Khaw
Albert Khoza
Elías Knörr
Alicia Kopf
Ivan Krastev
Ku'dancin Afrobeatz

L

La Calòrica
La Megacobla
La Modesta
Laboratorio móvil
Pilar Lacasa Díaz

Isaki Lacuesta
Bruno Latour
LaTurbo Avedon
Beatriz Leal
Joan Leandre
Lawrence Lek
David Leo García
Laida Lertxundi
Yan Lianke
Lucía Lijtmaer
Laura Llevadot
Blanca Llum Vidal
Victoria Lomasko
Carolina López
Peter Lord
Laia López Manrique
Teresa López-Pellisa
Gonzalo de Lucas
Gregorio Luri
Dorian Lynskey

M

Nalini Malani
Isabelle Mamadou

Stefano Mancuso
Daura Mangara
Laia López Manrique
Anyely Marín Cisneros
Marta Marín-Dòmine
Josep Lluís Martí
Romero Martín
Gabi Martínez
Javier Martínez-Picado
Roc Massaguer (Outconsumer)
Xavier Massó
Emel Mathlouthi
Ilia Mayer
Juan Mayorga Ruano
Olga Medina
Pepon Menezes
Bàrbara Mestanza
Martina Millà
Núria Sara Miras Boronat
Pankaj Mishra
Núria Montserrat
Morad
Agus Morales
Cristina Morales
María Morata

Irene Moray
Ms Nina
Hugo Muñoz Gris

N

Natàlia d'Oh! Contes
Gustau Nerín i Abad
Jason Y. Ng
Jérôme Nguyen
Marta Nin
Niño de Elche

O

Jordi Oliver Solà
Manel Ollé
Esther (Mayoko) Ortega
Gerard Ortín Castellví
Miqui Otero
Ashle Ozuljevic

P

Anna Pacheco
Jordi de Paco (Deconstructeam)

2. Participants

Alejandro Palacín

Anna Pantinat

Paracetamor

Marta Peirano

José Luís Peixoto

Neus Pérez

Óliver Pérez Latorre

Anna Pérez Pagès

Clara Peya

Lucía Piedra Galarraga

Mònica Planes Castán

Peter Pomerantsev

Eduarne Portela

Adrià Pujol Cruells

Jordi Puntí

Koleka Putuma

R

Lucas Ramada Prieto

Noelia Ramírez

Karolina Ramqvist

Diego Redolar Ripoll

Blanca Rego

Mónica Rikić

Clàudia Rius

Antonio J. Rodríguez

Aida C. Rodríguez

Marie G. Rohde

Nico Roig

Ingrid Rojas Contreras

Conrad Roset

Gemma Ruiz Palà

S

Cristina Sáez

Severine Sajous

Guillem Sala

Carlos Saldaña

Martí Sales

Pilar Sampietro

Oriol Sánchez

Alice Sánchez

María Sánchez

Raquel Santanera

Marta Sanz

Yishai Sarid

Arnaud Sauli

Maria Sevilla Paris

Maria Sevilla Paris

Yolanda Sey

Mostafà Shaimi

Silithur

Carla Simón

Sindicat Popular de Venedors
Ambulants de Barcelona

Fabien Siouffi

John Smith

Timothy Snyder

Irene Solà

Ricard Solé

Jordi Solé Blanch

Jimi Somewhere

Juan Antonio Suárez

Anna Surinyach

T

Marta Tafalla

John Talabot

Tarta Relena

Gonçalo M. Tavares

Xiana do Teixeira

Anna-Victòria Teixidó

Janne Teller

Jia Tolentino

Tonacho

Aina Torres

Artur Tort

Diana Toucedo

12 Twelve

V

Tina Vallès

Guim Valls

Sergi Valverde

Jordi Vaquer Fanés

Gisela Vaquero

Brigitte Vasallo

Marta Verde

Joan Vergés Gifra

Versebrant

Carles Viarnès

José Luis de Vicente

Sergi Vicente

Blanca Llum Vidal

Adriana Vila Guevara

Marina Vinyes Albes

Voltes Cooperativa d'Arquitectura

Peter Vorderer

X

Xisi Sofia Ye Chen

Z

Za!

Camille Zonca

3. Publicacions

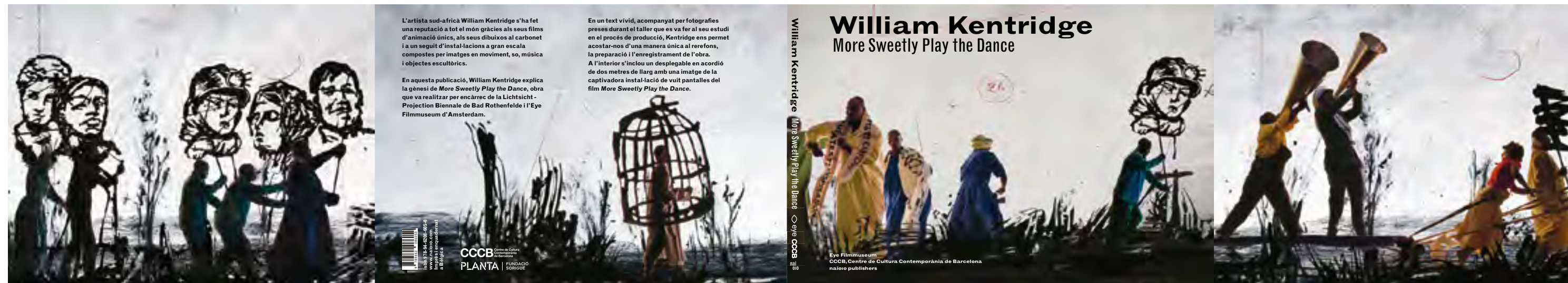
William Kentridge. More Sweetly Play The Dance

L'artista sud-africà William Kentridge s'ha fet una reputació a tot el món gràcies als seus films d'animació únics, als seus dibuixos al carbonet i a un seguit d'instal·lacions a gran escala compostes per imatges en moviment, so, música i objectes escultòrics. En aquesta publicació, William Kentridge explica la gènesi de *More Sweetly Play the Dance*, obra que va realitzar per encàrrec de la Lichtsicht - Projection Biennale de Bad Rothenfelde i l'Eye Filmmuseum d'Àmsterdam.

En un text vívid, acompanyat per fotografies preses durant el taller que es va fer al seu estudi en el procés de producció, Kentridge ens permet acostar-nos d'una manera única al rerefons, la preparació i l'enregistrament de l'obra. A l'interior s'inclou un desplegable en acordió de dos metres de llarg amb una imatge de la captivadora instal·lació de vuit pantalles del film *More Sweetly Play the Dance*.

Autor: William Kentridge

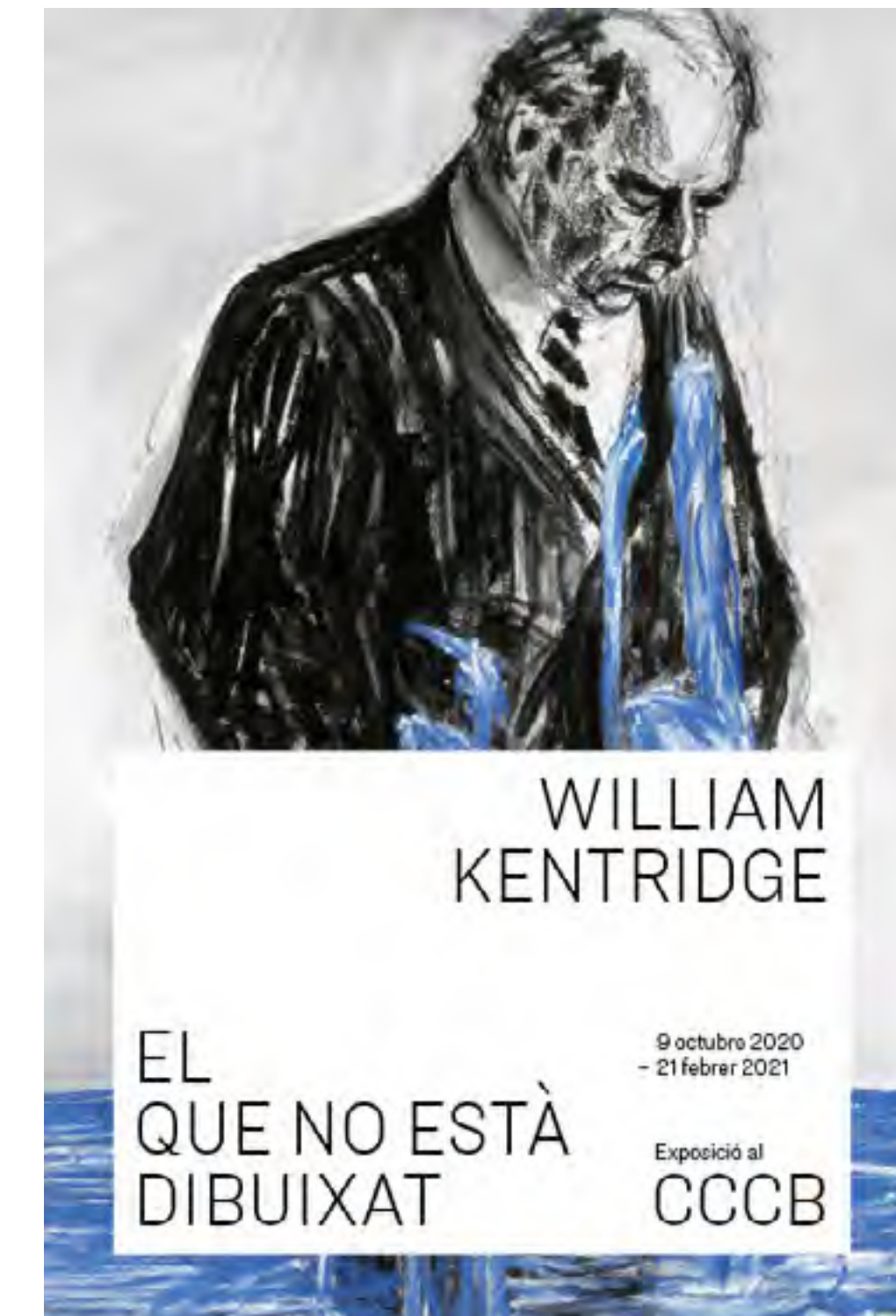
144 pp. / 80 il. / 24 × 16,5 cm / 22,95 €
978-94-6208-605-0 (català/castellà/anglès)
CCCB, Eye Filmmuseum, nai 10, 2020

William Kentridge. El que no està dibuixat

Guia de l'exposició

44 pp. / 30 il. / 16,5 × 24 cm / 5 €
Català
CCCB, 2020

Imatges, un domini públic

Soy Cámara, el programa del CCCB

Una publicació digital sobre el programa del CCCB Soy Cámara:

«Hem acabat concedint la supremacia de la reflexió a les paraules, vivim en una cultura logocèntrica [...] Mantenim una interfície textual amb la realitat i, fins i tot, operem amb el món de les imatges a través de les paraules.

Per això el programa Soy Cámara CCCB resulta tan enriquidor i necessari: en contraposició a la idea que l'assaig és fonamentalment un gènere literari, planteja la necessitat de pensar amb imatges, de pensar les imatges, i de pensar les imatges amb imatges. I ho fa trencant el format tradicional del documental, que és lineal i enunciatiu, per abordar enfocaments de cultura visual contemporània allunyant-se tant de la supèrbia doctrinal com de l'asèpsia subjectiva. Més que mostrar el que es pensa, Soy Cámara CCCB tracta de pensar el que es mostra.» (Joan Fontcuberta)

Autors: Fernando de Felipe, Emilio Fonseca, Joan Fontcuberta, Iván Gómez, Ingrid Guardiola, Andrés Hispano, Jorge Luis Marzo, Fèlix Pérez-Hita, Daniel Pitarch i Xiana do Teixeiro

172 pp. / 60 il. / PDF / Gratuït
Català/castellà
CCCB, 2020

#98 Julieta Venegas

La literatura y la música son parte de mi / Literature and Music are Part of Me

«M'agradaria explicar-vos com ha sigut el meu procés personal com a compositora, com els llibres que llegeixo no només han sigut una part inspiradora, sinó vital pel meu treball, tant en la música como en l'esfera personal.»

Trad. Julie Wark
ISBN: 978-84-09-18995-3 (castellà/anglès)
64 pp. / 12,5 x 17 cm / 8 €
CCCB, 2020

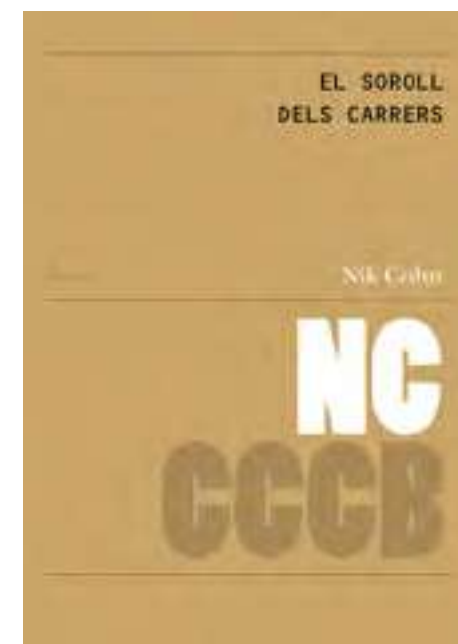

#99 Nik Cohn

El soroll dels carrers / The Noise from the Streets

«Passi el que passi, no ho podré controlar. Sons descoberts, aleatoris. Música que m'atrapa sense avisar, que se m'emporta en un viatge que no havia previst.»

Trad. Adolf Fuertes
ISBN: 978-84-09-18991-5 (català/anglès)
58 pp. / 12,5 x 17 cm / 8 €
CCCB, 2020

#100 Susan Stryker

La lent transgènere / The transgender Lens

«L'única cosa important és que existeixen persones com jo. Que som una possibilitat que el cosmos és capaç de crear. Que a vegades succeïm. I que volem viure, com qualsevol altra persona. I punt.»

Trad. Bernat Pujadas
ISBN: 978-84-09-18992-2 (castellà/anglès)
80 pp. / 12,5 x 17 cm / 8 €
CCCB, 2020

#101 Masha Gessen

El repte d'escriure avui - Conversa entre Masha Gessen i Jordi Vaquer / The Challenge of Writing Today - Masha Gessen and Jordi Vaquer in Conversation

«I malgrat tot, crec que aquesta és la feina que ara mateix han de fer els escriptors. Descriure el que encara no veiem, o el que veiem però encara no podem descriure, que és una situació gairebé del tot indistingible de no veure-hi.»

Trad. Helena Lamuela i Julie Wark
ISBN: 978-84-09-18994-6 (català/anglès)
88 pp. / 12,5 x 17 cm / 8 €
CCCB, 2020

#102 Cloé Massota

Cuerpos exquisitos. Identidades y deseo en el Arxiu Xcèntric / Exquisite Bodies: Identities and Desire in the Films of the Xcèntric Archive

«L'Arxiu Xcèntric de cinema experimental del CCCB es pot concebre i recórrer com un arxiu indisciplinat de representacions del cos, de la identitat i el desig.»

Trad. Julie Wark
ISBN: 978-84-09-18990-8 (castellà/anglès)
92 pp. / 12,5 x 17 cm / 8 €
CCCB, 2020

4. Programa social

CCCB Programa Alzheimer

El programa s'adreça a persones afectades per la malaltia i als seus familiars i cuidadors. Ofereix visites comentades a l'edifici de la Casa de la Caritat i a les exposicions del CCCB, i un programa especial de cinema.

Durant l'any 2020, a causa de la pandèmia de la COVID19, es van cancel·lar totes les activitats relacionades amb el programa Alzheimer, així com altres activitats relacionades com el programa «Aprentatge i Servei» i la participació en festivals, jornades o congressos.

Visites accessibles

El CCCB ofereix habitualment visites amb accessibilitat auditiva i visual. El 2019 la COVID19 va afectar les sortides accessibles i no es van poder realitzar les visites comentades amb servei d'interpretació en llengua de signes. Pel que fa a les visites per a persones amb ceguesa o baixa visió, es van poder dur a terme les relacionades amb l'exposició «Gameplay», a les quals van assistir 3 grups diferents amb un total de 29 persones.

Grup de treball Museus i accessibilitat

Juntament amb altres museus de Barcelona i de l'àrea metropolitana, el CCCB forma part d'un grup de treball, que es reuneix amb la voluntat de compartir coneixements, recursos, plantejar dubtes, impulsar estratègies comunes, sensibilitzar i treballar en xarxa sobre temes d'accessibilitat als museus. Les experiències i els projectes accessibles dels museus i les institucions culturals es donen a conèixer en el blog d'aquesta comunitat.

museusiaccessibilitat.blogspot.com.es/

CCCB Obert al Raval

Per donar resposta a l'impacte de la crisi provocada per la Covid19 en els infants i els joves de la ciutat, el CCCB va decidir ampliar les propostes adreçades als infants i els joves de la ciutat amb una programació especial durant els mesos de juliol, agost i setembre.

El projecte CCCB Obert al Raval va incloure:

- Grups al Pati de les Dones (per a infants entre 6 i 12 anys amb les mares):
9 entitats / 29 grups / 279 infants i educadors.
- Culturnautes (per a infants entre 6 i 14 anys):
2 entitats / 150 infants (100 infants del Casal dels infants del Raval i 50 infants de la Fundació de l'Esperança).
- «Eh!», 10 tallers per a joves (entre 14 i 18 anys):
106 participants (80 dels quals becats), 95% del Raval, 17 llengües maternes.

Més informació a l'apartat *Activitats* | *Servei educatiu*.

Apropa Cultura

Apropa Cultura constitueix una porta a la inclusió i vetlla per l'accessibilitat de tota la ciutadania als equipaments culturals. És una iniciativa que uneix teatres, auditoris i museus amb les entitats del sector social per fer la cultura accessible a tothom. El CCCB en forma part des del 2013 i ofereix visites a les exposicions, itineraris urbans i tallers de fotografia, així com visites a la Casa Provincial de Caritat.

El 2020 es van dur a terme 125 visites en diversos grups:

11 visites comentades, amb un total de 105 persones

- Discapacitat intel·lectual: 1 grup
- Drogodependències: 1 grup
- Infància i Joventut: 2 grup
- Salut mental: 6 grups
- Escola d'Adults (federació catalana de Disminuïts Psíquics): 1 grup

114 visites lliures: amb un total de 1.088 persones:

- Discapacitat física: 1 grup
- Discapacitat intel·lectual: 7 grups
- Dona: 3 grups
- Immigració: 3 grups
- Infància i Joventut: 51 grups
- Pobresa: 1 grup
- Salut mental: 37 grups
- Sense llar: 2 grup
- Educació especial (Asperger): 7 grups
- Escola d'Adults (federació catalana de Disminuïts Psíquics): 2 grups

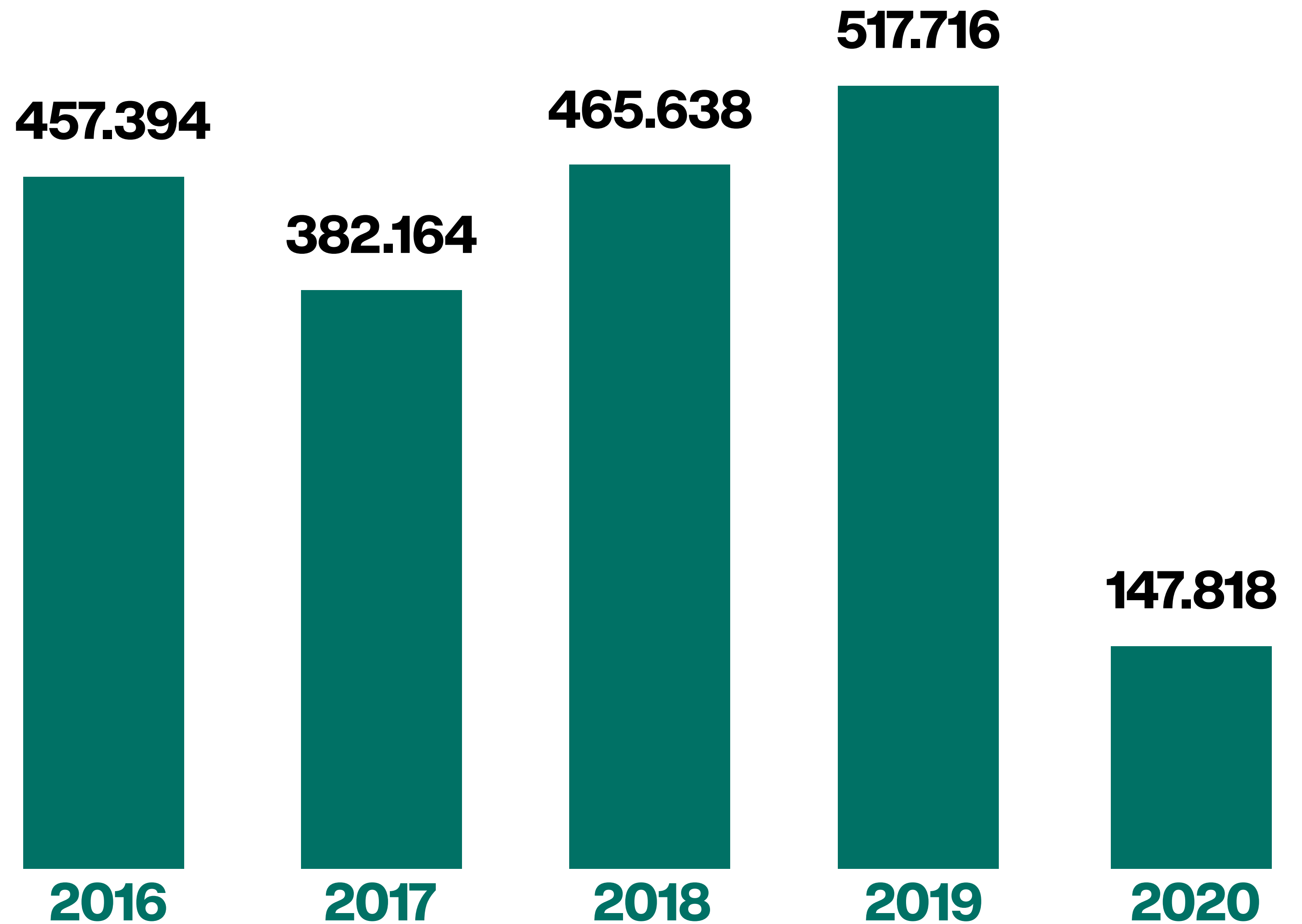

5. Xifres de públic

Totals de visites

Degut a la pandèmia de la Covid-19, el 2020 va registrar la xifra més baixa de visites de tota la història del Centre, 147.818 visites.

La gran baixada de visites de l'any 2020 va ser fruit del context, amb un tancament total de 91 dies, una dràstica reducció dels aforaments durant 149 dies i una clara limitació de les activitats amb format de festival.

La programació va quedar afectada de la següent manera:

- Ajornament d'una exposició i alteració del calendari anual d'exposicions
- Cancel·lació de 4 festivals
- Afectació de 8 festivals audiovisuals, que passen a format online o híbrid
- Canvi de format de 16 debats, que es fan online
- Cancel·lació de 2 debats internacionals
- Adaptació de formats i continguts per incrementar els continguts online
- Tancament dels arxius i suspensió de les cessions d'espais i lloguers

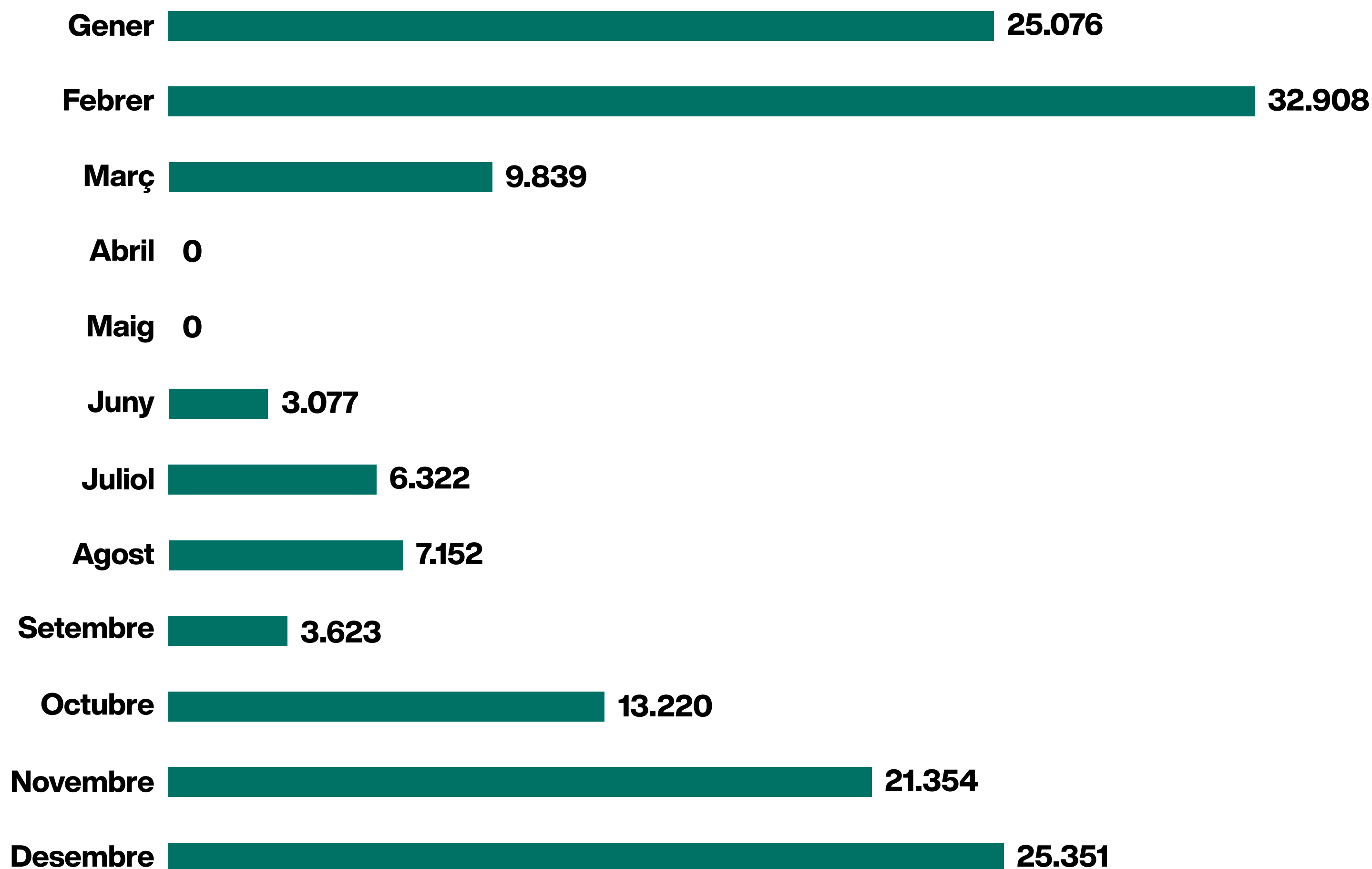
Pel que fa a l'impacte en el públic presencial, va suposar una reducció del 65% del públic a les exposicions i del 80% a les activitats, especialment en les xifres de festivals, que van deixar de fer-se de manera presencial.

	2018	2019	2020	DIFERÈNCIA 2018	DIFERÈNCIA 2019
Exposicions	223.278	291.616	104.264	-53%	-64%
Activitats /Educació	144.354	147.714	24.271	-83%	-84%
Debats	48.172	33.460	10.520	-78%	-69%
Arxius	14.304	16.006	3.220	-77%	-80%
Cessions i altres	35.530	28.920	5.543	-84%	-81%
TOTAL	465.638	517.716	147.818	-68%	-71%

El total de 147.818 visites de l'any 2020 es desglossa de la següent manera:

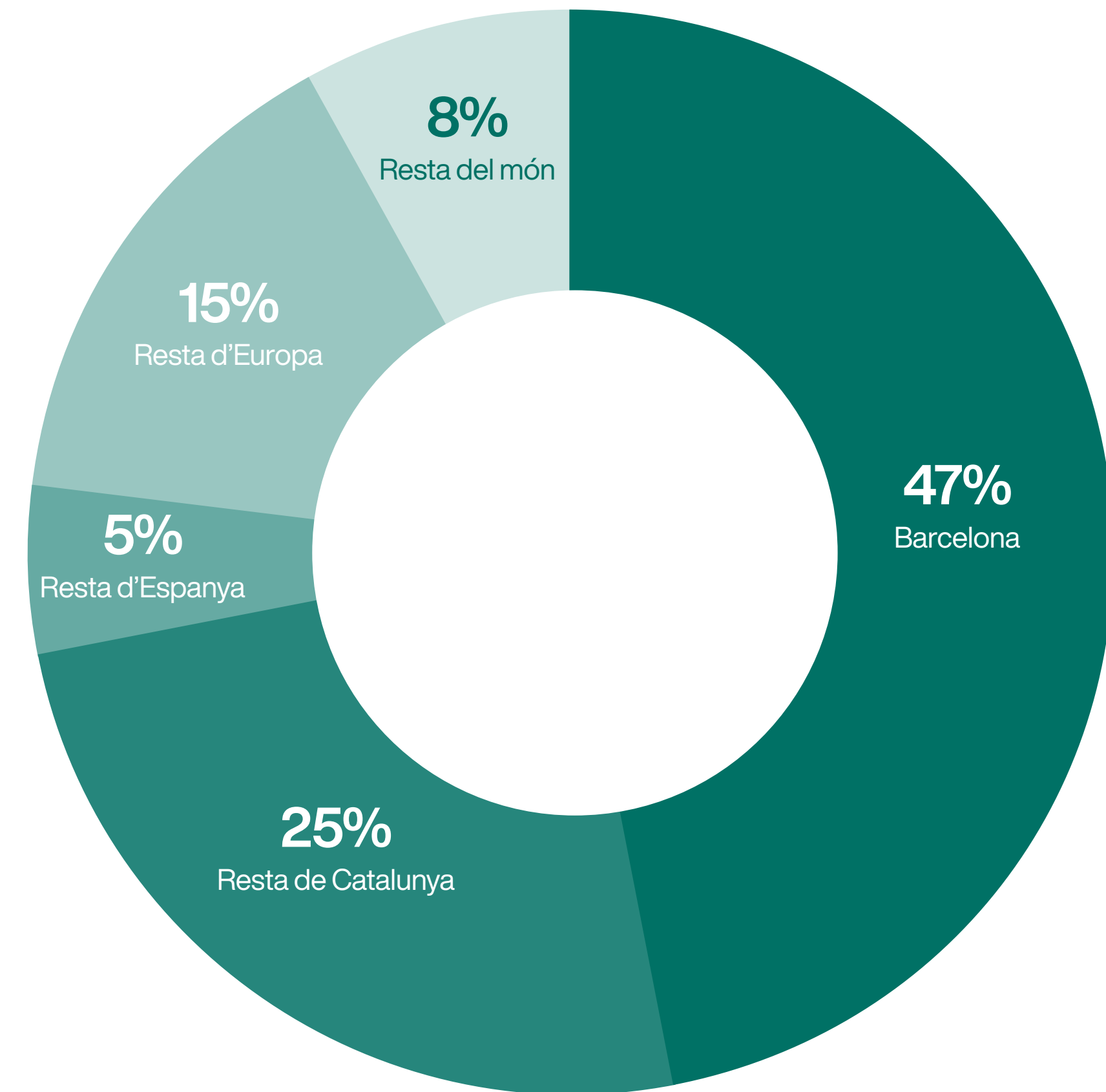
- 71%: exposicions (amb aforament reduït des del 12 de juny)
- 16%: programa d'activitats i educatiu
- 7%: debats i conferències (la majoria passen a fer-se per *streaming*)
- 2%: arxius (tancats des del 13 de març)
- 4%: cessions d'espai o lloguers (interrompudes des del 13 de març).

Si analitzem les dades distribuïdes entre l'inici de l'any fins al tancament pel confinament el 13 de març i a partir de la represa de l'activitat el 12 de juny, cal remarcar que una mica menys de la meitat de les visites van tenir lloc durant els dos primers mesos i mig de l'any i que, en alguns casos, en tres mesos hi va haver més visites que la resta de l'any.

Visitants a les exposicions

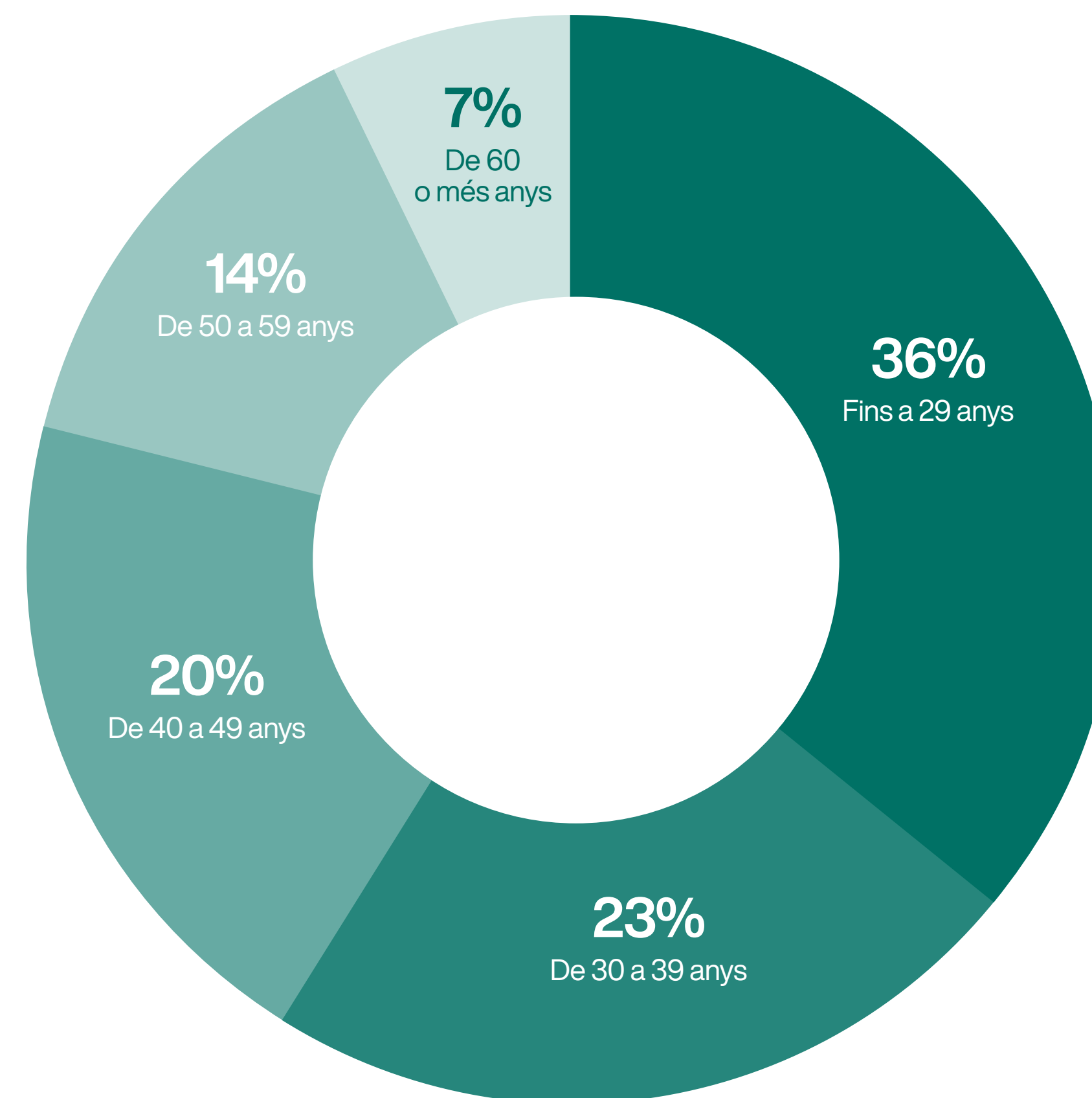
Pel que fa al lloc de residència dels visitants, fins al març del 2020, a les exposicions del CCCB hi venia entre un 35-40% de públic turista. El 2020, a partir de la reobertura del mes de juny, va ser molt diferent. Durant l'estiu vam tenir un volum important de persones de la resta de Catalunya, però a partir del mes d'octubre aquesta xifra també va caure degut a les restriccions de mobilitat. A l'exposició sobre el dibuixant William Kentridge un 96% dels visitants va venir de la ciutat de Barcelona.

Pel que fa a l'edat dels visitants de les exposicions, durant l'any 2019 vam tenir un públic jove, amb un 61% de persones menors de 39 anys. El 2020, aquesta tendència es va mantenir amb l'exposició «Gameplay», però es van reduir considerablement les visites de persones de més de 60 anys.

En canvi, a l'exposició «William Kentridge» el percentatge de persones menors de 39 anys baixà fins al 37% (continua sent una bona xifra) i el volum de persones més grans de 60 anys augmentà fins al 15%.

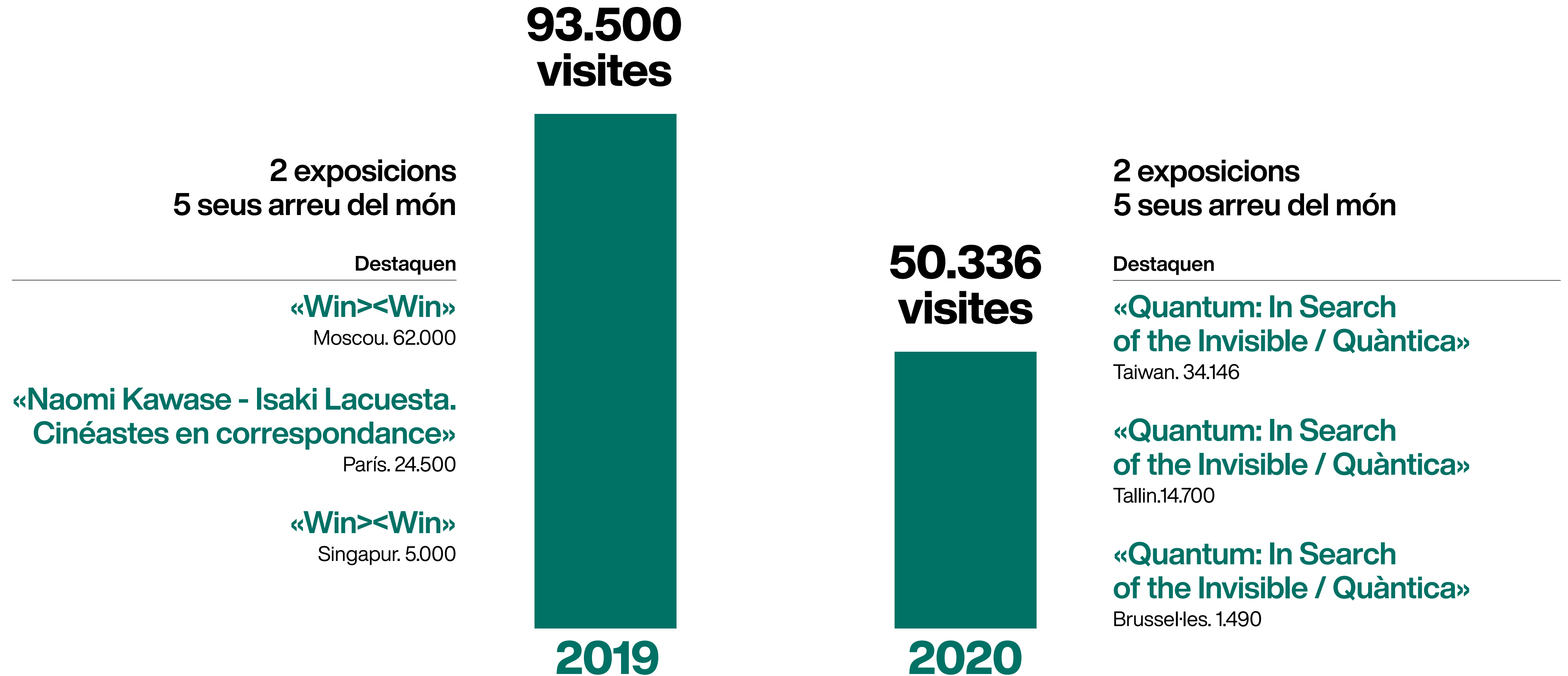
Públic virtual

En referència al públic virtual, cal destacar els següents punts:

- Creixen els usuaris a de les xarxes i canals corporatius.
- Es tripliquen les hores reproduïdes que arriben a 330.000.
- Es duplica el nombre total de visualitzacions de vídeos, així com també d'usuaris del magazín CCCB Lab.
- A nivell de web, es duplica el públic internacional.
- L'increment de visualitzacions fa un pic a l'abril i al maig, i es manté durant la resta de l'any a nivells que doblen les mitjanes de l'any anterior. Es produeix un segon increment a l'octubre coincidint amb l'activitat online de la Biennal de Pensament (streamings i càpsules audiovisuals).
- Els continguts amb més visualitzacions són els debats online duts a terme durant la primavera, coincidint amb el primer confinament, les publicacions de continguts preexistents amb subtítols i les entrevistes CCCB a figures rellevants del panorama internacional.

	20120	2019	CREIXEMENT
WEBS CCCB			
Visitants als webs	1.954.342	1.825.387	+7,06
XARXES SOCIALS GLOBAL CCCB			
Seguidors Twitter	237.684	231.651	+2,6 %
Seguidors Facebook	111.433	106.797	+4,3 %
Seguidors Instagram	85.669	71.762	+19,4 %
VÍDEO - YOUTUBE			
Subscriptors	16.066	9.130	+76 %
Visualitzacions	1.452.115	648.499	+124%
Hores reproduïdes	329.599	104.799	+215%

Visitants a les itineràncies

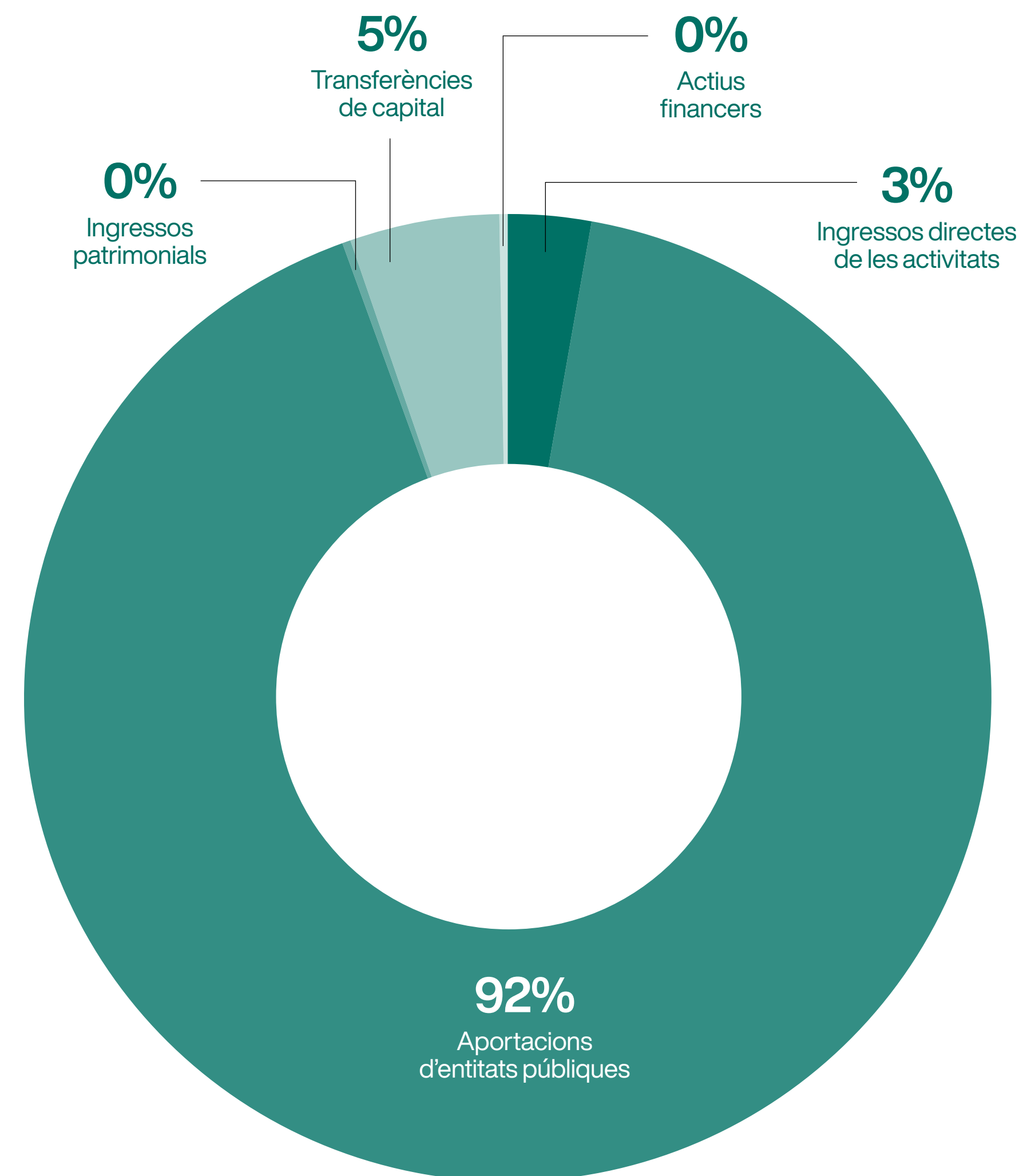

6. Pressupost

Ingressos

	PREVISIÓ	EXECUTATS
Ingressos directes de les activitats	1.110.000,00	303.415,39
Aportacions d'entitats públiques	9.374.353,81	9.544.175,94
Ingressos patrimonials	190.500,00	38.733,34
Transferències de capital pel finançament d'inversions	369.500,00	518.462,62
Actius financers	20.000,00	10.100,00
TOTAL	11.064.353,81	10.414.887,29

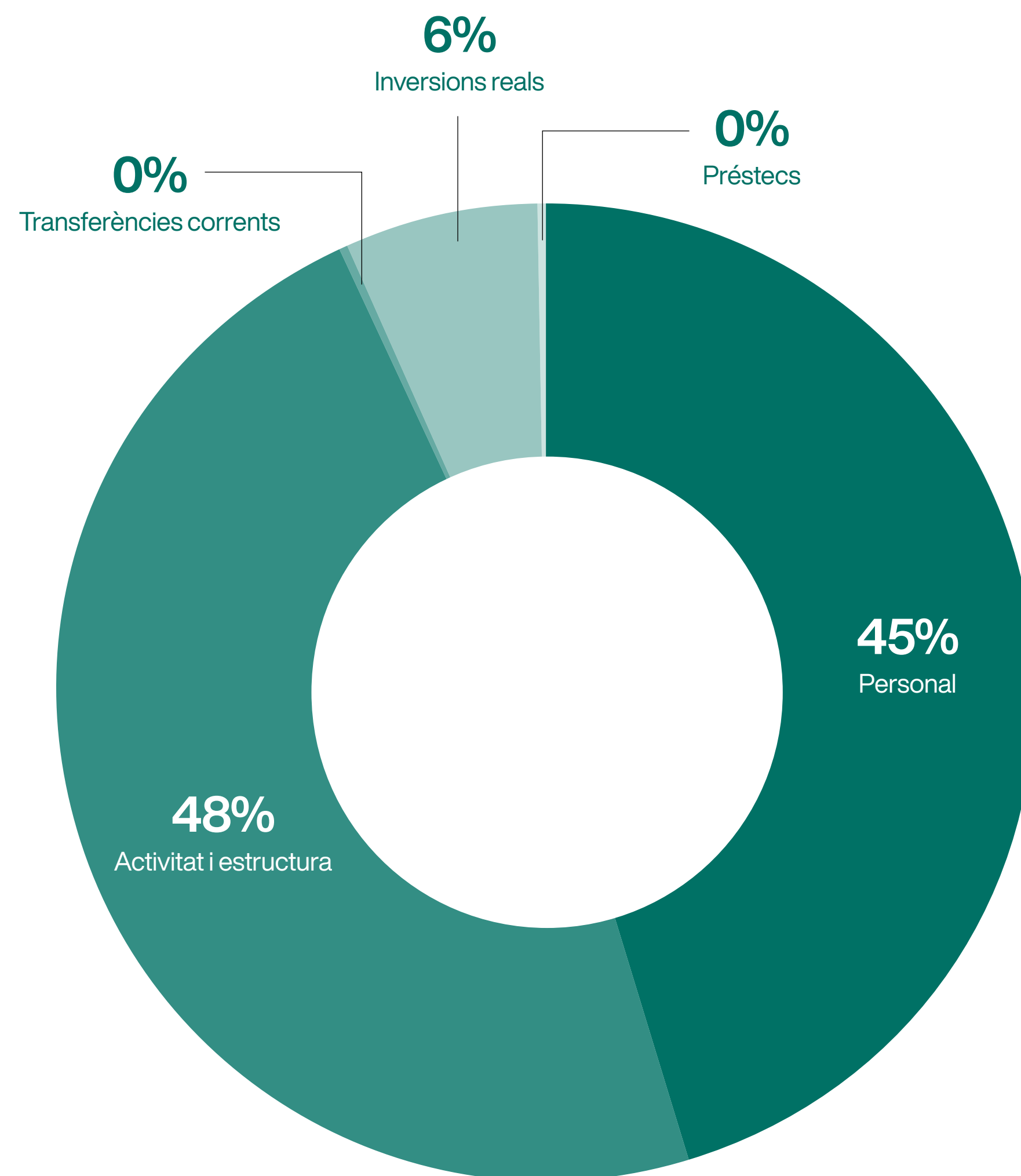

Despeses

	PREVISIÓ	EXECUTATS
Personal	4.688.260,00	4.441.246,85
Activitat i estructura	5.912.293,81	4.709.381,63
Despeses financeres	4.000,00	1.684,54
Transferències corrents	70.300,00	21.369,18
Inversions reals	369.500,00	625.391,68
Préstecs	20.000,00	10.650,00
TOTAL	11.064.353,81	9.809.723,88

ROMANENT DE TRESORERIA AJUSTAT (minorat per crèdits a incorporar a l'any 2021)	951.230,41
--	------------

RESULTAT PRESSUPOSTARI AJUSTAT	1.102.326,71
--------------------------------	--------------

7. Personal

Direcció i gerència

Directora general
Judith Carrera Escudé

Subdirector gerent
Josep Desquens Farrés

Coordinadora general
Elisenda Poch Granero

Secretària de direcció
Elena Martínez Bermúdez

Secció financera

Cap
Sara González Puértolas
–
Mònica Giménez Moreno
Marta Giralt Romeu
Eulàlia Muñoz-Castanyer Gausset
Maribel Zamora Gómez

Secció econòmica-pressupostària

Cap
Anna Sama Vaz
–
M. Dolors Aran Perramon
Xavier Boix Lara
Gerard Fortaner Miralles
Remei Jara Cuenca
Montse Martínez Izquierdo

Serveis tècnics i generals

Responsable
Emili Maicas Guillén
–
Francesc López Artero

Unitat de producció

Cap
Mario Corea Dellepiane
–
Francisco García Rodríguez
José Luis Molinos López
Òscar Monfort Pastor
Gabriel Porras Zambrano
Rosó Tarragona Ramírez

Secció de contractació i recursos humans

Cap
Cori Llaveria Díaz
–
Mònica Andrés Beltran
Núria Ferrer López
Lara Martín Tarrasón
Eva Sancho Izquierdo

Secció de sistemes

Cap
Iñaki Sainz Pérez
–
Guillem Bellmunt Duran
Lluís Sangermán Vidal

Servei d'Exposicions

Cap
Jordi Costa Vila

Coordinació d'exposicions

Cap
Mònica Ibáñez Dalmau
–
Teresa Anglés Pérez
Liliana Antonucci
Clara Duch Alanyà
Anna Escoda Alegret
Eva Gimeno Cases
Teresa Navas Ferrer
Miquel Nogués Colomé
Montserrat Novellón Giménez
Àlex Papalini Lamprecht

Itineràncies

Responsable
Carlota Broggi Rull

Registre i conservació

Cap

Neus Moyano Miranda

–

Susana García San Vicente

Josep Querol Pugnaire

Servei de mediació

Cap

Susana Arias Pérez

Activitats culturals

Responsable

Manel López Jiménez

–

Sara Tibau Aguilà

CCCB Educació

Responsable

Bàrbara Roig Isern

–

Maria Farràs Drago

Servei de debats

Cap

Elisabet Goula Sardà

–

Sònia Aran Ramspott

Neus Carreras Font

Enrique Fibla Gutierrez

Anna Ibáñez Tudoras

Maria Romero Yuste

Masha Zrncic

Servei d'audiovisuals

Cap

Àngela Martínez García

–

Eduard Coll Deopazo

Toni Curcó Botargues

Marc Desmonts

Gloria Vilches Fernández

Juan Carlos Rodríguez González

José Antonio Soria Soria

Ígor Viza Serra

CCCBLab

Cap

Juan Insua Sigeroff

–

Eva Alonso Ortega

Servei de comunicació i recursos externs

Cap

Imma Mora Boguña

Difusió

Susana Fernández Alonso

Núria Salinas Calle

Prensa, web i xarxes socials

Cap

Mònica Muñoz-Castanyer Gausset

–

Lucia Calvo Bermejo

Rosa Puig Carreras

Edgar Riu Murillo

Irene Ruiz Auret

Publicacions

Cap

Marina Palà Selva

Públics

Cap

Maria Ribas Bruguera

–

Matilde Betoret González

Carme Blanco Pérez

Marina Doña Moreno

Magda Llaberia Cots

Recursos externs i relacions públiques

Cap

Amàlia Llabrés Bernat

–

Teresa Pérez Testor

8. Institucions i empreses col·laboradores

8. Institucions i empreses col·laboradores

CCCB Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

El CCCB és un consorci de

Amb el suport de

Patrocinadors

Coproductors

Col·laboradors

Mitjans col·laboradors

8. Institucions i empreses col·laboradores

A

ADHUC - Teoria, gènere, sexualitat (UB)
Advanced Music
Àfrica Moment
Ajuntament de Barcelona
Ajuntament de Barcelona - ICUB
Ajuntament de Castelldefels
Ajuntament de Mollet del Vallès
Ambaixada de Canadà a Espanya
Animac Lleida
Ara Llibres
Arpa Editores
Associació de Periodistes Europeus de Catalunya
Associació de Professionals de la dansa de Catalunya (ADdC)
Ático de los Libros

B

Biblioteques de Barcelona
Biennal de Pensament de Barcelona
Blackie Books

C

Caballo de Troya Editorial
Capitán Swing Libros
Casa África
Casa Amèrica Catalunya
Casal Lambda
Catalunya Film Festivals
Centre de Recerca en Enginyeria Biomèdica (CREB-UPC)
Centre d'Estudis Filosòfics Eugenio Trias (CEFET)
Centro Libre de Arte y Cultura (CLAC)
Club Editor
Col·lectiu Dia Orwell
Consonni
Consorci d'Educació de Barcelona
Consulado General de la República de Polònia en Barcelona
Creative Europe Programme of the European Union

D

Debate. Penguin Random House
Grupo Editorial
Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual - UPF

Diputació de Barcelona
DocsBarcelona

E

Ediciones Salamandra
Edicions 62
Edicions Bellaterra
Edicions de 1984
Edicions Poncianes
Editorial Akal
Editorial Anagrama
Editorial Cactus
Editorial Comanegra
Editorial Empúries
Editorial Icaria
Editorial Mai Més
Editorial Mey
Editorial Minúscula
Editorial Paidós
Editorial Seix Barral
Editorial Tránsito
El Aleph Editores
Europa FM

F

Filmoteca de Catalunya
Fragmenta Editorial
Full-Body Interaction Lab (FubIntLab)-UPF
Fundació Joan Maragall
Fundació Joan Miró
Fundació Maria-Mercè Marçal
Fundació Pasqual Maragall
Fundació Uszheimer
Fundación tecnológica para la ciencia y la tecnología (FECYT)

G

Galaxia Gutenberg
Galerada
Generalitat de Catalunya
Godall Edicions
Goethe-Institut Barcelona
GREC 2020
Grup 62 / Ed. Empúries

H

Hay Festival Europa 28
Hipnotik Faktory

Hospital Clínic de Barcelona
Hospital Sant Joan de Déu Barcelona

I

Impulsem
Institució de les Lletres Catalanes
Institut Català de les Dones
Institut d'Humanitats de Barcelona
Institut del Teatre
Institut d'Investigació Biomèdica de Bellvitge (IDIBELL)
Institut Français de Barcelona
Institute of Human Sciences of Viena
Instituto Camões de Barcelona
Instituto Polaco de Cultura

K

Kaótica libros

L

La Bella Varsovia
La Casa dels Clàssics
La Central del Circ

8. Institucions i empreses col·laboradores

La Fàbrica de Cinema Alternatiu

La Oveja Roja

La Sullivan

L'Altra Editorial

Letraversal Editorial de Poesía

Libros del Asteroide

Liternatura

Leonard Muntaner Editor

M

Marvin & Wayne

Màster Oficial «Construcció i representació d'identitats culturals»

Mercat de les Flors

Minimal Films

Mostra FIRE!! de cinema LGBTI de Barcelona

Mostra Internacional de Films de Dones de Barcelona

Museu d'Arqueologia de Catalunya

Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Museu Marítim de Barcelona

Museu Nacional d'Art de Catalunya

N

Nomada Studio

O

Observatori de Vídeo No Identificat (OVNI)

Òmnium Cultural

P

Papers amb accent

PEN Català

Penguin Random House

Plaza y Valdés

Q

Quaderns Crema

R

Radio Africa Magazine

Raig Verd Editorial

Rata Books

Red927

S

Salsa Books

Sanitas

Sans Soleil Ediciones

Sigilo

T

TecnoCampus

Televisión Española

Temas de Hoy

The Orwell Foundation

Tigre de paper

U

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Universitat de Barcelona (UB)

Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Universitat Pompeu Fabra (UPF)

W

Women in Games

X

Xarxa de Ràdios Comunitàries (XRCB)

Xarxes per al canvi

9. Cessions d'espai i lloguers

Asociación Poros

José Antonio Solano Pizzato

Associació Catalana de Municipis

Òmnium Cultural

Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC)

Societat Civil Catalana

Associació Irídia - Centre per la defensa dels drets humans

Teknecultura Gestió SL

Associació Sug.Cat

Universidad de Deusto - Instituto de Estudios de Ocio

Càritas Diocesana de Barcelona

Col·legi de Criminòlegs de Catalunya

Diputació de Barcelona

Fox Head Europe S.L.U.

Fundació Privada Elisava Escola Universitària

Fundació Privada Impuls

Fundació SEITAI Barcelona

Generalitat de Catalunya. Servei de Desenvolupament Empresarial, Departament de Cultura SDE-ICEC

GFG Audiovisual Barcelona C.E.D. S.L.

Gremi d'Editors de Catalunya

Grup Masmac SL

10. Recull de premsa

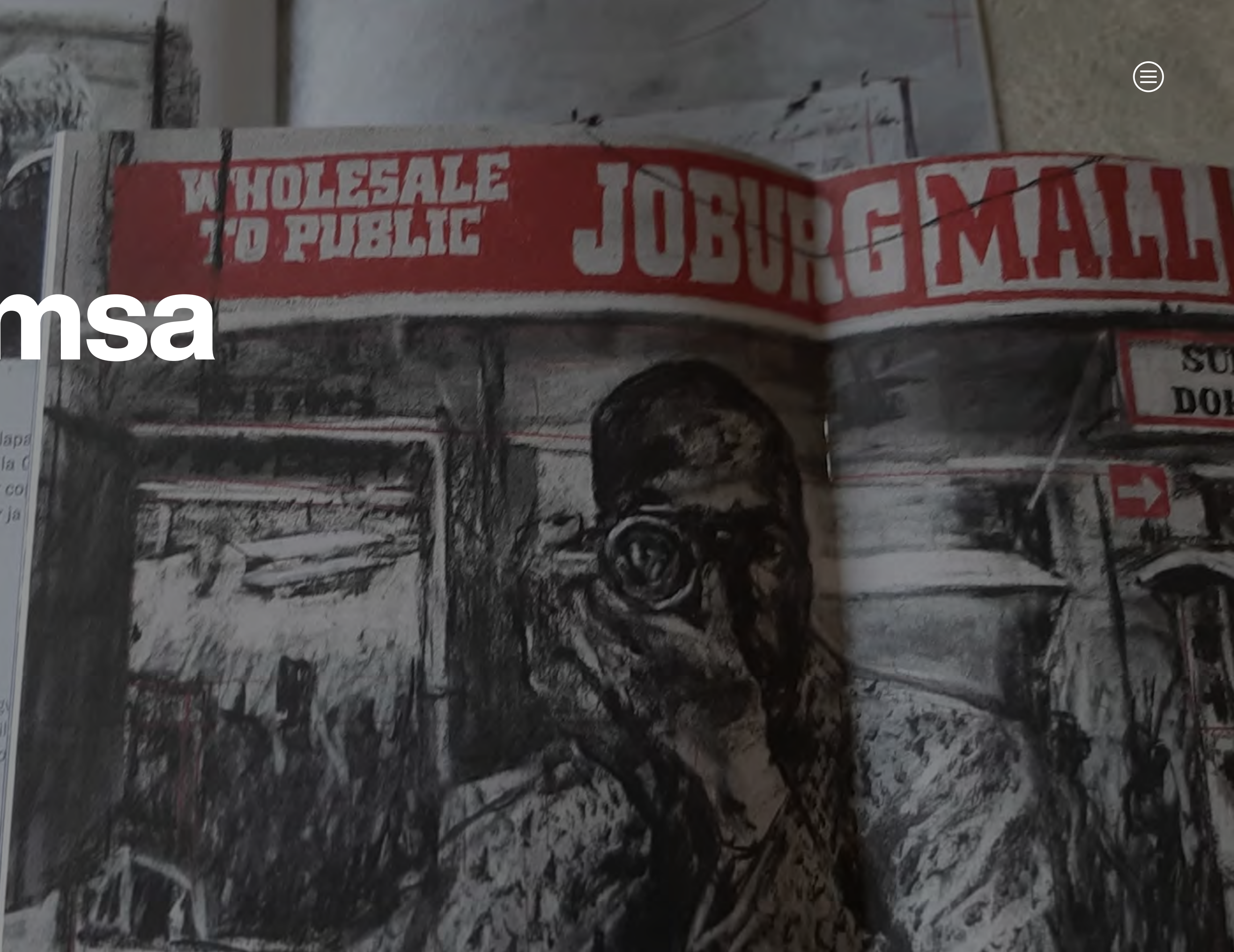
... no pot contemplar com a testimoni d'una decadència aclapant
... exposició del CCCB, *City Deep*, estrenada mundialment a la C
... Johannesburg l'1 d'octubre del 2020, es mostra per primer co
... en la seva forma final, integrada en la sèrie que va començar ja

City Deep, 2020

Video HD, 9' 41"

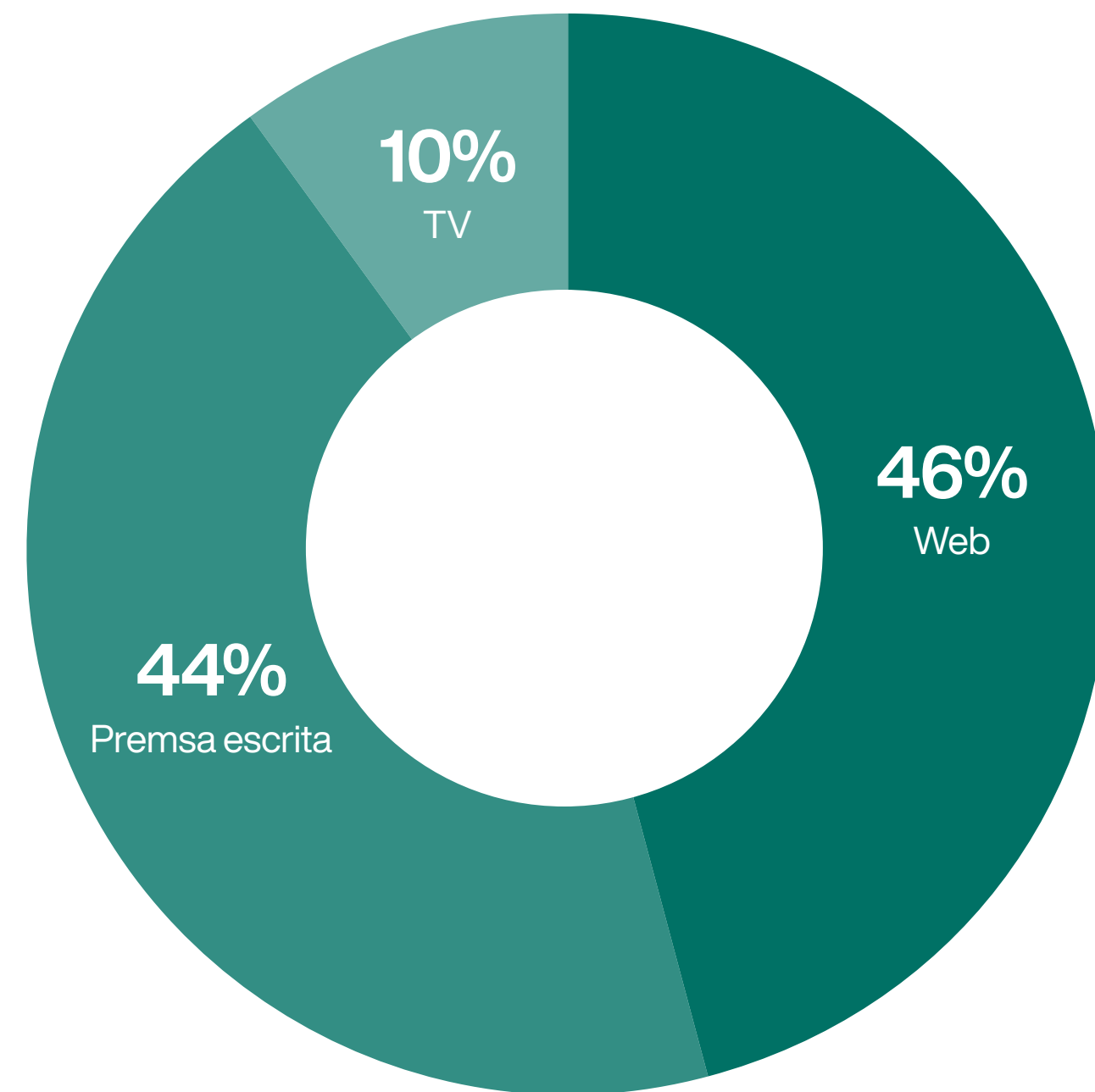
Editor de vídeo: Janus Fouché

Música: Nhlanhla Mahlangu, *Imirnoya (spirits)* (cor: Xolisile Bongu
... hulani Zwane, Simphiwe Nkabinde, Zama Maphumulo, Muzi Shil
... adla Sibanyoni, Sibusiso Shozi); John Cage, *Works for Prepared*
... (interpret: Markus Hinterhäuser)

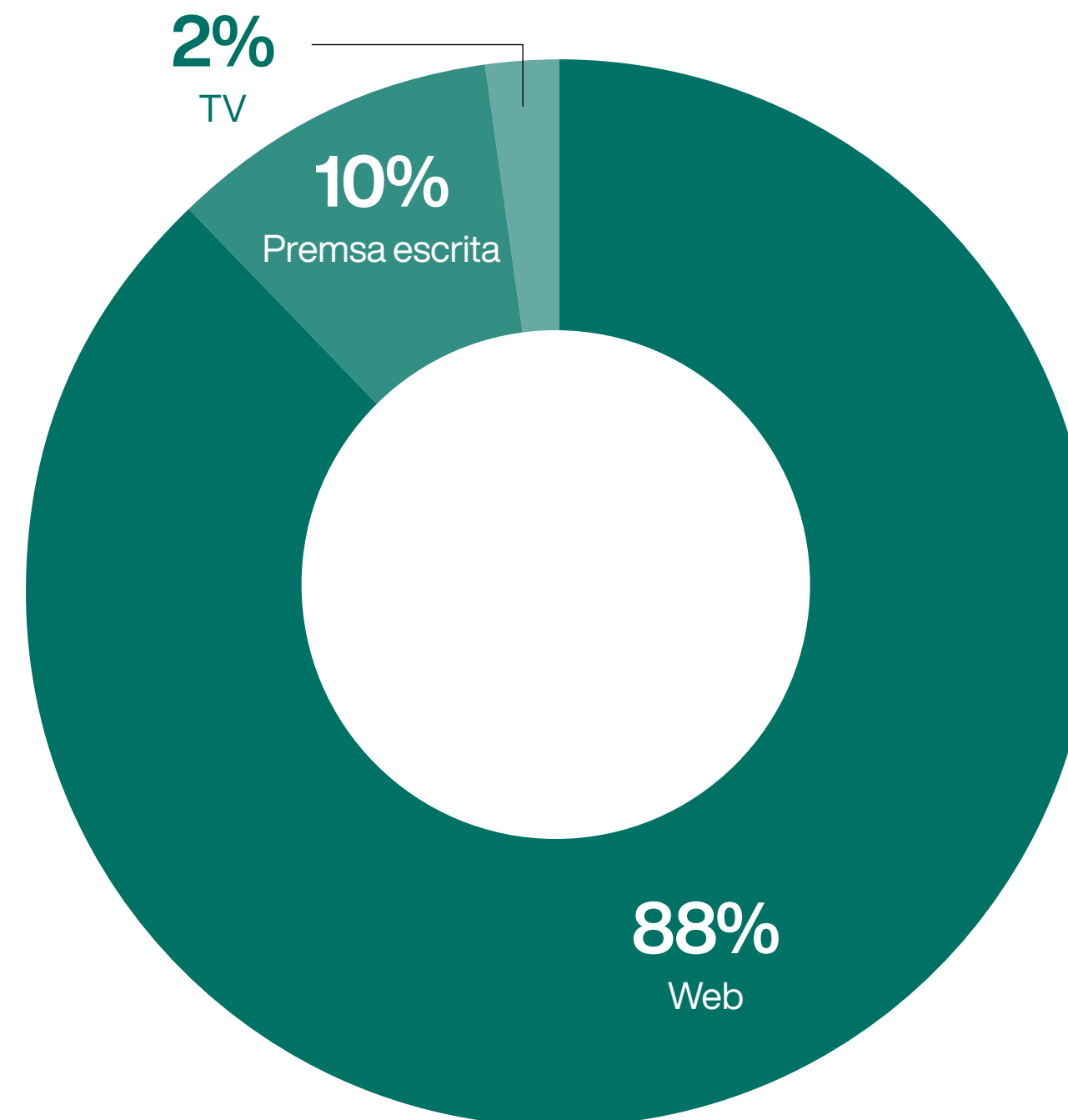

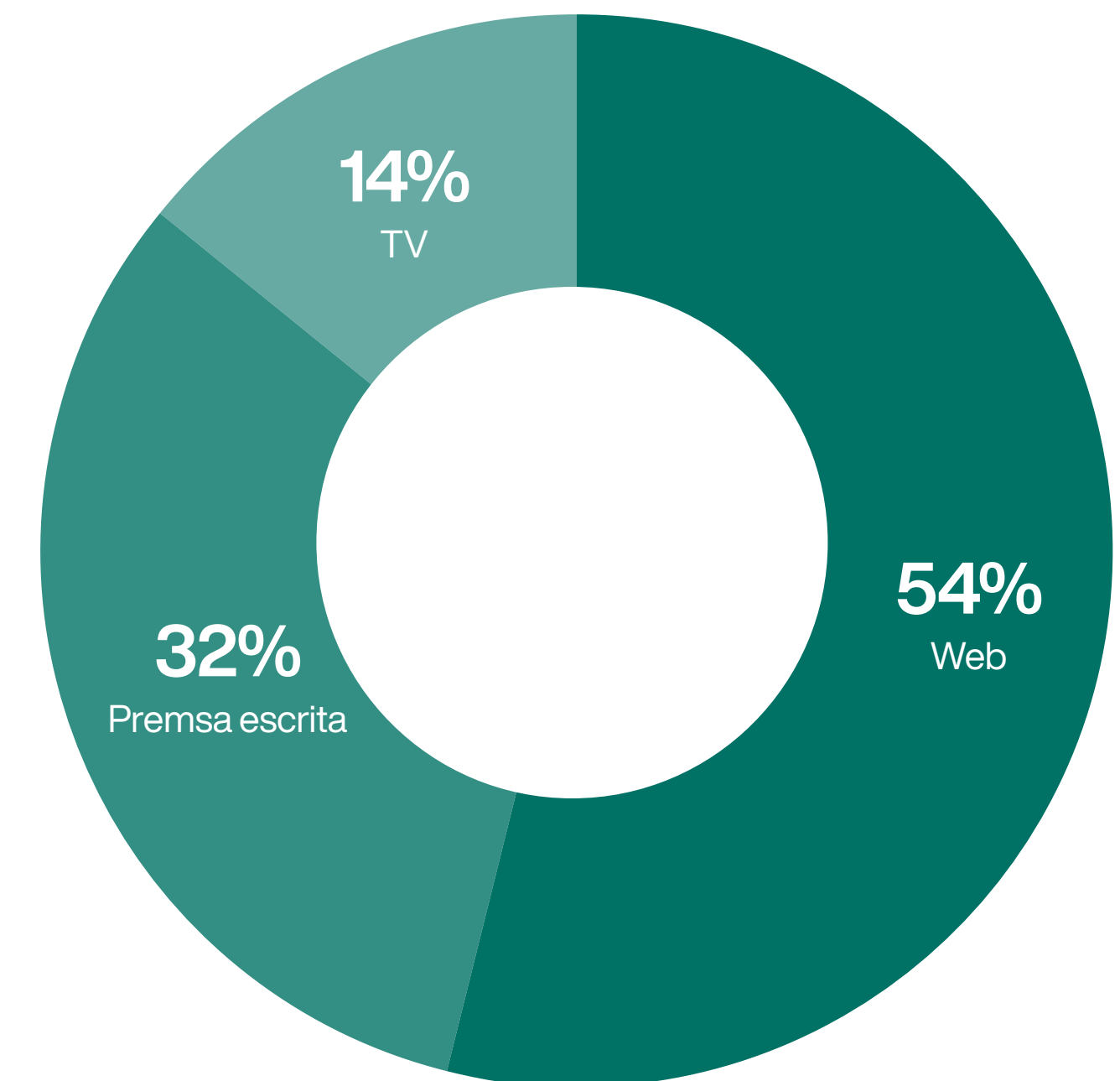
Impactes mediàtics **1.611**

Audiència (OTS) **1.640.000**

Valoració econòmica (AVE) **26.700.000 €**

El servei de clipping contractat pel CCCB no contempla els impactes radiofònics.

El fotógrafo Chema Madoz expone su obra reciente en Joan Prats

Cine experimental a la carta en el CCCB

Arte y artes

JUAN BUFILL

Existe en Barcelona un lugar donde se pueden visionar, sin cita previa, en formato digital y gratuitamente, más de mil obras de cine experimental y documental. Es el Archivo Xcèntric, situado en el CCCB. Es uno de esos lugares necesarios y muy recomendables que buena parte de su público potencial desconoce todavía. Sin embargo, algunos amantes del cine y del arte de vanguardia lo disfrutan y valoran desde hace años. Está abierto al público de martes a domingo entre las once de la mañana y las ocho de la tarde, y ello lo convierte en un lugar que yo sepa único en el mundo, pues los mejores archivos cinematográficos que existen en ciudades

como Nueva York o París requieren reserva o cita previa con cierta antelación y no están abiertos al público en horarios amplios.

La carta de ese menú experimental es larga y variada. La componen principalmente piezas muy difíciles de ver de otro modo, películas que han formado parte de alguna sesión de cine experimental o documental del programa Xcèntric, pero que no se han vuelto a proyectar públicamente desde hace años. El archivo incluye algunos clásicos del cine de vanguardia bastante conocidos, como el documental *Berlín: sinfonía de una gran ciudad* (1927), de Walter Ruttmann, obras difundidas en museos como las de Harun Farocki o incluso algún ejemplo de cine de autor que se estrenó comercialmente, en los años del *cine de arte y ensayo*, como la rompedora *Las margaritas* (1966),

de Vera Chytilová. Y también otros ejemplos de cine de autor estrenado o estrenable: obras de Chantal Akerman, Godard, Sokurov y otros. Pero lo que predomina es la aventura del cine experimental, a veces visionario. En el menú podemos encontrar, por ejemplo, la abstracción lírica de Marie Menken y de Stan Brakhage, los recuerdos y vislumbres de Jonas Mekas, las visiones de *Aguaespejo granadino* (José Val del Omar), la exploración radical de *Hotel Monterrey* (Chantal Akerman), o también algunas obras muy asumibles por un público no acostumbrado al cine experimental (como *Pas de deux* y *Le merle*, de Norman McLaren), o dos ensayos cinematográficos del situacionista Guy Debord, autor de *La sociedad del espectáculo*. Cronológicamente, el archivo abarca desde las vanguardias históricas representadas por Fer-

Poesía visual. *Sin título* (2017), fotografía de Chema Madoz

La de Madoz es una poesía visual en forma de escenificación teatral fotografiada

nand Léger y Dziga Vertov, entre otros, hasta las últimas generaciones del cine experimental, con autores como Oriol Sánchez o Andrés Duque, pasando por muy diversas propuestas que incluyen también la reflexión social y la reivindicación feminista. La selección incluye algunos videos del programa televisivo *Soy cámara*, producidos por el CCCB en colaboración con La 2.

El Archivo Xcèntric es un necesario complemento de la programación de Xcèntric, que este año celebra su 20 aniversario, con proyecciones que tienen lugar los jue-

ves y los domingos. La programación hasta final de febrero se puede consultar en la web, donde se publican también ensayos y textos sobre cine experimental, un cine que suele ser ignorado por las revistas de arte y de cine convencionales, incluso las que pretenden cierta modernidad, que se dedican únicamente al cine comercial, en clave Hollywood o *Cahiers du Cinéma*. El equivalente en las artes plásticas de este extraño ninguneo sería que la crítica y la historia se olvidasen de los pintores abstractos como Kandinsky y Rothko y sólo prestasen atención a las figuraciones populares de Warhol o Koons.

Poesía visual. Chema Madoz presenta en Joan Prats una selección de su obra realizada entre los años 2012 y 2018. Es ya su séptima muestra individual en la galería barcelonesa. Madoz (Madrid, 1958) es uno de los fotógrafos españoles que ha gozado de mayor reconocimiento y difusión, sobre todo en España. Por ejemplo, ya en 1999 el Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía le dedicó una muestra retrospectiva, titulada *Objetos 1990-1999*.

No sé si este fotógrafo leyó hace muchos años el espléndido ensayo de Juan Eduardo Cirlot *El mundo del objeto a la luz del surrealismo*, pero lo cierto es que ese es su mundo y esa su visión. Se ha resaltado con frecuencia y con razón el carácter poético de su fotografía. Sin em-

bargo, me parece que existen otras clases de poesía fotográfica muy distintas de la que practica y realiza Madoz. La suya procede de una línea muy concreta de las vanguardias, relacionada con dadá, el objeto surrealista y la poesía visual. Hay en sus imágenes ecos de Duchamp y de Man Ray (la célebre plancha con clavos), tanto como de la poética ingeniosa y asociativa de Ramón Gómez de la Serna y de los poemas objeto y poemas visuales de Joan Brossa. La de Madoz es una poesía visual en forma de escenificación teatral fotografiada. No hay en ella otros personajes que los objetos seleccionados y yuxtapuestos. A veces son materiales líquidos, como manchas de tinta o gotas de agua. La obra de Chema Madoz se distingue también por su impecable factura técnica, con imágenes impresas sobre papel baritado y viradas al sulfuro. ■

Arte|s

BARCELONA

En 'Gameplay. Cultura del videojuego', el CCCB propone un recorrido por la historia de este lenguaje que combina como ningún otro el entretenimiento y el arte: maquinatas, nostalgia, historia pop y arte contemporáneo en un espacio lúdico y de reflexión

Aprender y jugar en el museo

JORGE CARRIÓN

Lo primero que siente alguien de entre 40 y 60 años que entra en *Gameplay* es nostalgia. Porque ahí están las máquinas arcade, *Space Invaders* (1978), las videoconsolas, *Pac Man* (1980), los ordenadores y los *joysticks* que formaron parte de nuestras vidas durante el último cuarto del siglo XX.

La nostalgia se revela como el acceso a una exploración que invita a constatar la existencia de un canon

Pero enseguida la nostalgia se revela como el acceso a una exploración que va mucho más allá del reconocimien-

to, porque invita a constatar la existencia de un canon, a participar en nuevas experiencias videolúdicas y a observar cómo los videojuegos se han convertido en ejes de todas las manifestaciones de la cultura actual.

Cuando la revista francesa *Trois Couleurs* le dedicó un monográfico al tema decidió iniciar la cronología en los años cincuenta, con la transformación de un radar militar en la primera consola de juego, con el paso del juego al videojuego. Durante la década siguiente la tendencia salió de los garajes y se instaló en los locales de ocio. En *The Game* (Anagrama), Alessandro Baricco analiza la mutación del *pinball* y el *arcade* en las consolas y el resto de dispositivos. Cómo se miniaturiza y digitaliza y abandona el espacio común del salón para ingre-

sar definitivamente en el de la intimidad. Esa dinámica de conquista no

Se ha normalizado la profesión de 'gamer' y la acumulación de puntos o 'likes' forma parte de nuestra vida

hará más que crecer durante los años siguientes: la superación de pantallas la encontramos ahora en el cine de acción y en los discursos de autoayuda; el aprendizaje lúdico a través de pantallas ya forma parte de la escuela; se ha normalizado la profesión de *gamer*; y la acumulación de puntos o *likes* -en los programas de fidelidad o en las redes sociales- forma parte de

nuestras vidas cotidianas.

Todos esos temas están explícita o implícitamente presentes en *Gameplay*, que en su discurso dosifica tres elementos expositivos: los artefactos tecnológicos, los dispositivos de juego y las obras de arte contemporáneo (con la clara voluntad de hacer dialogar los avances de la industria videolúdica internacional con la historia menos conocida de la industria catalana del entretenimiento). En términos museográficos, la exposición se puede interpretar como una síntesis de algunas de las principales propuestas que han marcado la historia de las exposiciones del CCCB. Confluyen en ella las cronologías y los laboratorios de las comisariadas por Juan Insúa; en su espacio central -en que el cine es reemplazado por los videojuegos y las experiencias inmersivas- recuerda a *Todas las cartas*, tal vez el proyecto más atrevido de Jordi Balló (coherente con la década larga en que fue director de exposiciones); y la inclusión de piezas de arte contemporáneo normaliza la aportación más significativa de la etapa de Rosa Ferré.

En *El lenguaje videolúdico. Análisis de la significación del videojuego*

(Laertes), el comisario Oliver Pérez Latorre definió el término que da título a la muestra. *Gameplay* se explica por oposición con "la noción de sistema de juego", porque este es estático, mientras que el otro "remite a la dinámica de juego, la experimentación del juego en marcha". Para entender el concepto en su complejidad -añade- hay que tener en cuenta otro, el de emergencia, que, en teoría videolúdica, "se define como un fenómeno consistente en que la interacción de reglas simples en un nivel (dimensión sistémica) puede crear o generar resultados complejos en el nivel superior de la experiencia de juego". En la práctica, eso significa que el diseñador nunca podrá controlar totalmente los modos en que el jugador interpretará y vivirá la experiencia.

El diseñador nunca podrá controlar totalmente los modos en que el jugador vivirá la experiencia

Gameplay lleva esa idea de sistema abierto a la dimensión individual de quien la camina y experimenta. La muestra invita a ser recorrida en un itinerario que va de la tecnología nostálgica de los ochenta a los desafiantes proyectos creativos de Harun Farocki o Roc Herms en el siglo XXI, pasando por veintiocho puntos de juego. Pero cada usuario, visitante, curioso o *gamer* la hace suya de un modo distinto, creando su propio guion. Y su propio recuerdo, tanto si acude solo como si va en familia. En ese caso no hay que perderse Zoom, el espacio para juego colectivo que han articulado Lucas Ramada Prieto y Hugo Muñoz Gris en el centro del Centro. Otra pantalla o nivel en una exposición que recuerda por momentos a *Elige tu propia aventura*. |

Gameplay. La cultura del videojuego

COMISARIOS: JÉRÔME NGUYEN Y OLIVER PÉREZ LATORRE. CCCB. BARCELONA. WWW.CCCB.ORG. HASTA EL 3 DE MAYO

HARUN FAROCKI: SERIOUS GAMES, 2009-2010. El cineasta alemán, fiel a su obsesión por la ontología de la imagen, trabajó con el videojuego durante los últimos años de su vida. En este proyecto explora cómo los soldados norteamericanos se entrenan con simulaciones, retratando ambos planos de una misma y extraña realidad

ROC HERMS: POSTCARDS FROM HOME, 2015. A través de su avatar, el postfotógrafo catalán recorre mundos como el de Second Life en busca de imágenes memorables, que nos llegan a modo de postales de sus safaris documentales. Sus falsas capturas de pantalla (son en realidad fotografías de la tele hechas con cámara y trípode) sitúan su obra en el ámbito de la New Aesthetic que definió James Bridle: el píxel se vuelve materia

JOAN LEANDRE: RETROYOU R/C, 1999. El artista como hacker o el programador como poeta. En esta obra — parte de un largo proyecto en marcha — el creador barcelonés (vinculado con el colectivo OVNI) lleva a cabo una deconstrucción del código del software de un juego de competiciones automovilísticas, para provocar efectos sorprendentes, poéticos. En una versión elimina la gravedad y los coches levitan. En otra, los paisajes se vuelven abstractos y surrealistas.

GIANT SPARROW: WHAT REMAINS OF EDITH FINCH, SANTA MÓNICA, CA. 2017. En los últimos años Anna-purna Interactive se ha convertido en sinónimo de excelencia narrativa. En una de sus últimas propuestas — lanzada en el 2017, pero con versión para Nintendo Switch del 2019 — explora las posibilidades dramáticas de una maldición. Dirección de Ian Dallas y código de Joshua Sarfaty.

GONZALO FRASCA / NEWSGAMING: SEPTEMBER 12TH. Uno de los ejemplos más famosos de newsgaming, la propuesta editorial del académico y programador uruguayo también se ha denominado "art game" o "intervention game". Y, en efecto, concilia la información, la opinión, el arte gráfico y la intervención política, proponiendo el asesinato sin fin de terroristas: cada vez que exterminas a uno aparecen varios más. Piénsalo
© GAMES FOR CHANGE URUGUAY - 2019

Peter Vorderer, psicólogo social; ha presidido la Asociación Internacional de Comunicación

Victor-M. Amela - Ima Sanchis - Lluís Amiguet

Tengo 60 años: he ganado la lucidez de la perspectiva. Soy alemán hoy debemos fabricar coches icónicos, no masivos. Cuanto más homogeneiza la digitalización a los jóvenes, más únicos necesitan sentirse. Y pasa igual con los países. En la era digital debes correr mucho para seguir en el mismo sitio. Diserto en el CCCB

“El móvil ya nos ha dividido en amos y esclavos digitales”

ANA JIMÉNEZ

El móvil ayudaba a vivir mejor y ahora es mejor vivir sin él? Pero ¿quién puede? El mundo ya se ha dividido en amos y esclavos digitales. Y no podemos escapar.

¿Quiénes son amos y quiénes esclavos?

Los esclavos son quienes dedican su atención y su tiempo a obtener el simulacro digital de compañía virtual en redes; e información, sexo y entretenimiento en las pantallas.

¿Son los nuevos ricos y pobres?

Los pobres pasan mucha más parte de su vida ante todo tipo de pantallas, porque son más baratas, cómodas y dan gratificación más inmediata que la que pueden obtener en la vida real.

Es también es pobreza de espíritu.

Es que los esclavos digitales lo mejor, a veces lo único, que tienen para ofrecer es su atención y su tiempo. Y emplean su vida en proveer de datos a los amos de la nube, los multimillonarios de la era digital que sí se enriquecen en dinero.

¿Dónde nos lleva la nueva división social?

Está transformando los modelos de negocio e industrias de forma espasmódica e incesante.

¿Cómo?

Todo: la comunicación, la banca, el ocio y sus contenidos, la política... Todo se desmonetiza y desmaterializa. El cambio es radical. Ya vivimos en otro mundo, que no está en este. Está en la nube y tiene nuevas reglas y amos.

Usted es alemán, y en el automóvil?

Hay coches baratos digitales para todos y en todo tipo de uso compartido; pero hoy necesitamos fabricar autos icónicos, que diferencien a su amo. Porque la masificación digital convierte en un lujo indispensable el de sentirse único.

¿Y cómo transformo el poder?

El flujo de datos ayuda a controlar las opciones -también políticas- de millones de usuarios del móvil. De forma democrática, claro.

¿Cómo?

Ahora en EE.UU. cada usuario recibe la propaganda política diseñada para convencerle de que vote al partido que la paga según los intereses que ha revelado al navegar.

¿Desde gustos sexuales hasta su religión?

Va cediendo al poder un retrato perfecto de sí mismo al clicar por la red; y los poderosos lo usan para llevarlo a las urnas o para que no vaya a votar, que es incluso más fácil de conseguir.

¿Y, además, así se han hecho ricos?

El esclavo digital vende su intimidad, sus datos, el control de su destino, al revelar su intimidad, y esos datos sí que generan dinero y poder para quien los gestiona en cantidades masivas.

¿Google, Facebook, Twitter...?

Internet empezó como invento del ejército de EE.UU., es decir, del Estado. Y ese poder de las corporaciones del clic retorna al Estado.

¿Cómo?

Los FAAN (acrónimo de Facebook, Amazon, Apple, Alphabet, antes Google y Netflix) son el primer poder empresarial del mundo gracias al comercio de datos; pero su primer y último cliente son los estados. En cuanto a China, esas multinacionales son el Estado desde que nacieron.

¿A cambio de qué cede el esclavo digital su tiempo, su atención y su intimidad?

A cambio de gratificación instantánea por el clic. Son emociones poderosas, como la de pertenecer a una tribu, a su comunidad. En nuestra evolución quien se queda solo es devorado.

¿No vale más hablar con un amigo que tuítear con 100.000 contactos?

La evolución hace que nos gratifique cualquier sensación de ser reconocido, y las redes nos la proporcionan. Y, en general, la navegación es divertida y genera satisfacciones inmediatas.

Es que ahora ya no es divertida, sino indispensable: ¿quién puede vivir sin navegar?

Ese es el umbral que estamos cruzando, pero cada clase social de manera diferente: los ricos navegan cada vez menos y viven más; y los pobres, al revés. Cuanto más rico y poderoso eres, más opciones tienes de vivir la vida real y menos de tener que sustituirla por la digital.

¿Vivir siempre en virtual es de pobres?

Es como el consumo de comida basura o de entretenimiento de infima calidad.

¿Y no hay jerarquización por la edad?

Los baby boomers nos relacionamos con la vida digital de forma diferente y ya fuimos jóvenes diferentes de los de hoy.

¿Cómo éramos y cómo son hoy a los 20?

Nosotros sabíamos que había una posibilidad de progresar como personas y como sociedad con esfuerzo y persistencia. Nos marcábamos objetivos y esperábamos cumplirlos un día.

¿Acaso hoy no los tienen?

Los jóvenes aspiran a no perder lo que tienen. Y viven más pendientes de la gratificación instantánea y los objetivos próximos que del futuro.

ro. La digitalización les hace así, y ellos, al ser así, hacen que la digitalización progrese.

¿Es el Wonderland de Alicia donde debes correr para poder seguir en el mismo sitio?

Ese es el paradigma de la sociedad digital y los jóvenes lo han interiorizado; por eso se esfuerzan no ya para progresar, sino para no perder lo que tienen. Mire sus sueldos encogidos; pero, sobre todo, calcule los que pueden esperar cuando sean más mayores.

¿Por qué leen menos el periódico?

Porque quieren ser únicos. La digitalización les convierte en masa y necesitan diferenciarse. No quieren leer lo que lee todo el mundo. Necesitan sentirse originales.

Lluís Amiguet

Dueños de la tierra o la nube

La digitalización es para nosotros lo que fue la agricultura para nuestros ancestros: una opción que parecía hacernos más felices, pero acabó haciéndonos más esclavos. Los fósiles humanos demuestran que cuando éramos cazadores nómadas vivíamos más y mejor. Pero llegó el día en que la selva no bastaba para mantenernos a todos; o la cultivábamos o fenecíamos. La era digital la inició el ejército de EE.UU. al crear internet para la guerra, y en la paz parecía que nos haría vivir mejor a todos, hasta que hoy nadie puede vivir sin él. La digitalización, como la agricultura, nos ha dividido en esclavos y amos; antaño, de la tierra; hoy, de los datos. Y los esclavos sudamos el surco digital a todas horas en múltiples pantallas para que los amos de la nube sean cada vez menos y más poderosos.

LA ENTREVISTA FINAL

YISHAI SARID. Tel-Aviv, 1965. Escritor y abogado, acaba de publicar 'El monstruo de la memoria' (Sigilo-Club Editor), la historia de un guía de Auschwitz obsesivo y deprimido. En el CCCB habló sobre el peligro de banalizar el Holocausto.

«En Oriente Medio si eres un pacifista estás muerto»

LETICIA BLANCO

Pregunta.— ¿Ha estado muchas veces en Auschwitz?

Respuesta.— Dos veces. A los 18 años y hace cuatro años. La segunda vez tenía hijos, una familia, y fue mucho más traumático. La sensación fue física, muy desagradable.

P.— ¿Le preocupa cómo se recuerda?

R.— Auschwitz se ha convertido en una cosa sagrada que no nos atrevemos a tocar, en un símbolo congelado, inmutable. Para mi es una herida que sigue abierta y gritando sobre muchas de las cosas que ocurren hoy en Europa: el antisemitismo, el odio y el fascismo.

P.— ¿Es eso lo que se siente al visitarlo?

R.— No, hay algo que falla en los viajes educativos a los campos. No es saludable centrarse en ellos en lugar de hacerlo en la gente que fue asesinada. Gente como nosotros, con vidas ordinarias, sus historias de amor, sus trabajos...

P.— De los que sólo vemos su muerte.

R.— Nos concentramos en su final, cuando fueron despojados de toda humanidad y conducidos a una muerte horrible. Cuando investigué para la novela me obsesioné, como el protagonista: quería conocer todos los tecnicismos relacionados con el exterminio. Llegó a ser enfermizo. Lo horroroso es lo fácil que fue. La gente habla del Holocausto como algo de alta tecnología, pero fue terriblemente sencillo matar a toda esa gente.

P.— Todos conocemos tres o cuatro nombres de nazis, pero si preguntamos por víctimas...

R.— La mayoría conoce a Ana Frank y para de contar. Sí, es triste pero cierto. En Israel hace falta que estudiemos más la vida del pueblo judío y menos su muerte. Y hay que centrarse más en los aspectos morales: ¿qué habría hecho yo si hubiera sido alemán, polaco o francés en el Holocausto? ¿Qué haría si un desconocido llama en mitad de la noche a mi puerta y me pide que le esconda, poniendo en riesgo a mi familia?

P.— ¿Qué le parecen las películas o novelas de ficción sobre el Holocausto?

R.— Hay seis millones de historias que contar, no creo que haga falta inventar nuevos melodramas para explicar lo que ocurrió.

P.— ¿Les pedimos demasiado a los supervivientes?

R.— Cuando llegaron en los 40 a Israel, la mayoría no hablaba del tema. Gritaban en sueños por la noche y a veces tenían comportamientos extraños por el trauma, pero

SANTI COGOLLUDO

la vergüenza les impedía explicar lo que les había ocurrido. Sólo después empezaron a abrirse. Claro que es difícil para ellos.

P.— ¿Cuál es su relación con Alemania?

R.— He ido varias veces porque mis libros se traducen allí. Muchos israelíes van a Berlín de turismo, por el *clubbing*, a mi me cuesta ser feliz y divertirme allí. Tengo amigos que van a la Selva Negra con sus familias en verano, pero tampoco me llama. No iría de vacaciones a Alemania, la historia me pesa. Pero me parece bien que el resto lo haga.

P.— Angela Merkel fue este diciembre por primera vez a Auschwitz, tras 14 años en el poder y a punto de retirarse, ¿por qué cree que ha tardado tanto?

R.— No lo sé, pero la respeto. Creo que cuando decidió acoger a un millón de refugiados,

en cierto modo estaba diciéndole al mundo: ahora somos mejores, hemos aprendido la lección. Fue una manera de compensar la Historia. Y está claro que eso ha tenido consecuencias políticas para ella. Creo que puedes ser un buen político sin visitar Auschwitz.

LA ÚLTIMA PREGUNTA EN EL LIBRO, UNO DE LOS VISITANTES DEL CAMPO DICE QUE, EN LA VIDA, HAY QUE SER UN POCO NAZI Y NO DEJARSE PISAR. Cuando un niño pega o muerde a tu hijo, tú le dices: si te dan, devuélvela. No puedes andar desvalido por la vida. No puedes ser pacifista en Oriente Medio. Si lo eres, estás muerto, te eliminan del mapa.

JUDIT CARRERA Directora del CCCB

“En época de miedos la cultura ilumina el presente e imagina el futuro”

JOSÉ ÁNGEL MONTAÑÉS, **Barcelona**
La politóloga Judit Carrera (Barcelona, 1974) pasa la mayor parte de su confinamiento conectada con el equipo del Centro de Cultura Contemporáneo de Barcelona; el centro que dirige desde 2018. El 13 de marzo, el CCCB y los equipamientos culturales cerraron para frenar el avance de la covid-19. “Fue un impacto muy grande que nos ha llevado a suspender todas las actividades y exposiciones hasta mitad de junio. Pero hemos tenido una capacidad de reacción rápida; hemos reconvertido todo lo posible a nuestros canales virtuales y movido en el calendario los grandes proyectos troncales de dos a tres meses”.

Se refiere a las exposiciones sobre William Kentridge; una reflexión sobre el postcolonialismo que se pregunta qué quiere decir vivir juntos en un ambiente de *apartheid* con temas como el miedo al otro y al contagio; y también la dedicada a

Marte, “que ahora adquieren nuevas lecturas”, explica Carrera. Cuando reabra el CCCB, sobre el día 12 de junio, lo hará con *GameLand*, la muestra sobre videojuegos que estaba en marcha y que se prorrogará.

Carrera se muestra satisfecha por la imagen de unidad que están dando los museos de Barcelona a la hora de retomar la actividad a mitad de junio. “Coordinar la reapertura es un gesto simbólico; un regalo a la ciudadanía por parte de la cultura, para mostrar que es un elemento importante de apoyo a esa idea de la vida en común en la ciudad que la pandemia ha puesto en crisis. Necesitamos readaptar nuestros espacios a los protocolos de sanidad, y con 18.000 metros cuadrados, no es fácil; pero queremos reabrir cuanto antes”.

La politóloga está convencida de que los museos van a

ser diferentes a partir de ahora. “La crisis ha demostrado la importancia de los espacios públicos en los que nos relacionamos y la cultura es uno de ellos; un lugar donde entramos en contacto con el otro, pero también con el pasado y el futuro, a través de la literatura, del cine, del arte o de la ciencia. La esencia de los museos como espacios de interacción y mezcla de mundos va a seguir siendo la misma, aunque haya cambios de agenda”. Pero advierte: “Si los museos queremos ser centrales en la sociedad, tenemos que dejar de ser templos y ser más un ágora. Hay que abrirse más a la sociedad y llegar a públicos más diversos”.

Recuperación

Para ella, la reapertura de los museos y la recuperación de la normalidad es fundamental: “El virus va a estar con nosotros bastante tiempo; tenemos los criterios de distancia, higiene y precaución para recuperar la vida. Tenemos que ser respetuosos con tanta muerte y con el trabajo de nuestra sanidad pública, pero hay que equilibrar esto con una cierta recuperación, porque podemos estar encerrados dos años esperando la vacuna y es fundamental recuperar los espacios públicos”.

Al CCCB siempre le ha interesado el futuro como tema de reflexión. “Es importante que, en un momento de oscuridad e incertidumbre, de miedo a la pandemia, al cambio climático y al auge de la extrema derecha, la cultura y los espacios culturales sean capaces de abrir caminos y trazar cartografías para iluminar el presente e imaginar el futuro posible. En el miedo al futuro la cultura tiene la capacidad de trazar otro tipo de

relato, movilizar otro tipo de utopías y reconstruir y conseguir que nos apropiemos de la idea de futuro, fundamental para la vida”.

Según explica, para evitar esta crisis “habría que haber escuchado a los científicos que nos alertaban. Una de las lecciones es que tenemos que tomar en consideración las advertencias del mundo científico y las humanidades de que esta irrupción de la forma de habitar está llegando al límite y poniendo en riesgo la supervivencia de la especie en el planeta”.

No tiene miedo a que una vez pasada la pandemia nos olvidemos pronto de ella. “El riesgo del

“Los museos, para ser centrales, tienen que dejar de ser templos y ser ágoras”

“No podemos regalar nuestra libertad de forma gratuita”

olvido es grande y al mismo tiempo es una necesidad para seguir viviendo. Lo vivimos con la reacción tras el atentado de la Rambla. Hay una capacidad de superación y recuperación de los traumas que es positiva, que indica las ganas de superar y recuperar las libertades básicas de mirar al futuro. Confío en que esta crisis, que ha sido profunda y ha generado tanta muerte, no caiga en saco roto y que tengamos la capacidad de leer mejor las señales de alerta de lo que está pasando”.

En cuanto a cómo afectará a la cultura, Carrera asegura estar preocupada “por el impacto que va a tener la crisis económica que se avecina en un sector muy frágil, precarizado y castigado desde la crisis de 2008. Me preocupa que la cultura no esté en el rango alto de las prioridades políticas”.

En estos días lo virtual ha sido fundamental. “Los canales virtuales son imprescindibles y la crisis ha dado el impulso para ser capaces de llegar más lejos. Pero también ha manifestado sus limitaciones: lo virtual es más pequeño, menos rico y con menos capacidad de sorpresa e improvisación que lo que transmite la presencialidad y la relación con las personas”.

Con respecto al turismo, criticado, pero ahora necesario para la recuperación económica, la directora del CCCB considera que “la ciudad es un espacio de equilibrio entre diferentes grupos. Su diversidad y fuerza radica en su capacidad de incluir a todos, pero el turismo ha puesto en riesgo ese equilibrio después de que muchas ciudades lo vieran como fuente de progreso”. Para ella, la crisis ha mostrado “que el turismo es muy volátil y que la excesiva dependencia del turismo pone en crisis el conjunto económico de la ciudad”.

El CCCB se nutre en un 70% de visitantes locales. “Su gran valor es su capacidad de enraizarse en su entorno y en las redes culturales de su ciudad y estar, a la vez, proyectado al mundo. Es su ADN y pretendo continuarlo y promoverlo”.

En 2019 el CCCB registró 513.000 visitas; un cifra difícil de repetir. “La importancia de los espacios culturales no se mide por la cantidad de público; sino por su capacidad de generar conversación, ser motor y faro cultural. Pero no es incompatible tener esa función cualitativa, con tener mucho público, sin que sea su valoración principal”.

Más allá del retorno a la actividad de su centro, a Carrera le preocupa que “la suspensión de la libertad de movimiento, la tentación de control algorítmico de nuestros cuerpos entre en un terreno peligroso en el que tenemos que estar alerta y ser conscientes de que el regreso a las libertades es difícil de recuperar”. Y prosigue: “El riesgo de poder ser discriminados, controlados o penalizados por cuestión de salud es grande. La pérdida de libertad por un bien superior, como la salud, es algo con lo que tenemos que estar muy vigilantes y ser conscientes de que no podemos regalar nuestra libertad de forma gratuita y sin resistencia. Y la forma de hacerlo es recuperar la vida pública y, por eso, nuestra reflexión de abrir los museos cuanto antes, porque son espacios de urbanidad, de vida pública y de encuentro con los otros; porque la cultura, al final, sirve para fomentar el pensamiento crítico, más necesario que nunca. La capacidad de discernir, criticar y opinar de forma autónoma y lejos de consignas será más importante que nunca”.

Judit Carrera, directora del CCCB, en una imagen de archivo. / CARLES RIBAS

La cultura digital que ha vingut per quedar-se

La tecnologia en línia revoluciona el món cultural trencant les barreres entre presencial i virtual

CANVIS CULTURALS

01. Al CCCB es pot veure l'exposició *Game Play*. CELIA ATSET 02. Xerrada de l'escriptor Alessandro Baricco. SARA CABARRÓCAS 03. Un nen seguint una classe de guitarra per via telemàtica. JAVIER BERTHAL

VALÈRIA GAILLARD
BARCELONA

El món de la cultura s'ha hagut de reinventar arran de la pandèmia del covid-19, que ha mantingut la població confinada a casa durant gairebé quatre mesos i ha impedit qualsevol mena de representació, concert o espectacle en directe. Malgrat el cop enorme que ha suposat per al sector –i del qual encara cal veure com es repararà–, l'aturada ha servit també per repensar algunes de les dinàmiques diguem-ne analògiques i adonar-se que la tecnologia virtual ofereix un camp de possibilitats encara per explotar.

Equipaments com ara el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) van tenir les portes tancades durant el confinament, però l'activitat va continuar amb una programació adaptada i dissenyada específicament per a la nova situació. Per exemple, vam assistir a una primera versió del *Primera Persona indoor* i es van oferir uns quants debats via telemàtica per reflexionar sobre la realitat excepcional del moment. “A nosaltres ens ha servit per culminar una transformació que havíem engegat i que suposa la revolució més profunda que estem vivint en el món de la cultura”, opina Judit Carrera, directora del CCCB. Segons ella, la virtual no sols és una via més per difondre la cultura, sinó també una manera de “generar” cultura. Conscients que la tecnologia digital és un repte del segle XXI per a grans

equipaments com el CCCB, ja fa temps que treballen per potenciar els canals digitals i posar en xarxa els seus continguts.

Durant el confinament van detectar un increment del 60% de les visites a la web, i activitats en línia com el diàleg entre Jorge Carrión i Alessandro Baricco, el 16 de març, ja acumulen més de 15.000 visites. “El confinament ens va trobar preparats –diu Carrera– i vam crear una programació digital específica que ha tingut molt bona acollida: l'augment de les hores consumides a internet és del 235%”. Tot i que no volen renunciar a la presencialitat, al CCCB estan convençuts que el digital ha arribat per quedar-se. Tanmateix, alerten d'alguns perills: es poden crear bombolles i la cultura, per contra, té l'objectiu “d'obrir mons”.

Precisament una de les activitats que es van fer via telemàtica al CCCB durant el confinament va ser una conversa amb Mary Flanagan, una dissenyadora nord-americana de l'àmbit dels videojocs, el 9 de juny. Segons Flanagan, l'experiència del confinament ha servit per a unes quantes coses, entre les quals demostrar les virtuts dels jocs en línia, perquè han permès, en moments d'aïllament, estar connectats. La venda de jocs s'ha disparat un 30% als Estats Units. “Els últims quatre mesos s'han enderrocats els tradicionals conceptes binaris de connexió-aïllament, virtual-presencial”, defensa Flanagan. Considera que no s'ha explotat prou la dimensió “social” dels videojocs que,

com el teatre, “poden ser transformadors”. Tanmateix, també diu que “el món digital evidencia les classes socials”: “Eixamplará les diferències, i això és preocupant; hem de garantir que tothom hi tingui accés”.

Un dels equipaments teatrals amb més tradició del país, el Teatre Lliure, ha assistit a l'efervescència de la seva Sala Virtual, posada en marxa a causa de la pandèmia amb la idea de trobar alternatives a les obres presencials. La programació digital ha arribat a més de 63.000 visualitzacions i ha venut 1.250 entrades. En total ha suposat un ingrés de 4.709 euros al Lliure. D'altra banda, la primera edició de l'Escola de Pensament, que ha migrat a l'àmbit digital, n'ha comptabilitzat 1.329. El Festival Grec també explora el vessant en línia amb la programació del Grec en Obert, uns espectacles que es podran seguir per diferents canals digitals.

En el terreny musical, a banda del macroconcert *One world: together at home*, que va aplegar 50 milions de persones a les xarxes, diverses entitats s'han organitzat per oferir propostes musicals en línia, com ara el Global Hope Festival, de música clàssica, que ha ofert una temporada de 48 concerts. Conscients de la nova realitat, L'Auditori de Barcelona ha creat L'Auditori Digital, una plataforma preparada per oferir concerts en modalitat de vídeo sota demanda, i que també podria acollir una programació amb més de 40 produccions en *streaming*.

El sector de l'ensenyament artístic també s'ha transformat en disci-

plines tan diverses com la música i la dansa. A falta de poder mantenir les classes presencials, algunes escoles han ofert classes virtuals als alumnes confinats a casa, una modalitat que volen incorporar a partir d'ara perquè els permet arribar a més gent. És el cas de l'escola de dansa Olga Roig de Manresa. "Ho oferirem com una opció més per a gent que ve de fora i a qui no li va bé desplaçar-se, o també per poder tenir professors convidats estrangers, com aquests dies, que n'hem tingut del Canadà o Bulgària", explica Laura Bataller, la directora.

Estalvi de costos de mobilitat

Altres entitats culturals, com l'Ateneu Barcelonès, han sigut testimoni també de l'esclat del digital i ja han incorporat a la seva programació moltes ofertes exclusivament per aquest canal. Segons fonts de l'Ateneu, això els obre un gran ventall de possibilitats i els permetrà convidar ponents que fins ara, per qüestions de mobilitat i costos logístics, no era possible que hi impartissin conferències. Per exemple, a la conferència *Filosofia política després de l'apocalipsi: a Survival Regime?*, hi va poder participar el professor Edgar Illas des dels Estats Units.

Un altre exemple representatiu el trobem a les Biblioteques de Barcelona, que han planificat una programació virtual que ha tingut molt bona acollida i ha mobilitzat 325 lectors en quatre setmanes. Un 98% dels usuaris han fet una valoració positiva dels clubs. En total han ofert 13 clubs de lectura virtu-

Paradigma
Per a la directora del CCCB, el canvi digital és "una revolució profunda"

Preocupació
Un dels reptes és evitar que la tecnologia eixampli les desigualtats

Acceleració
En l'àmbit tecnològic s'ha fet en tres mesos la feina de cinc anys

al a través de la plataforma Tellfy d'un mes de durada per dos títols prestats en e-book. En poques hores van veure com es tancaven les inscripcions, 25 per grup. La comunicació dels clubs no només s'ha produït durant la sessió virtual, sinó també al llarg del mes a través del xat habilitat per als clubs. El mitjà digital ha afavorit l'intercanvi d'informació proporcionant "una lectura en forma d'hipertext que ha fet possible una lectura augmentada del llibre".

La possibilitat d'arribar a lectors repartits pel país és un altre dels motius que els han empès a dissenyar una línia de clubs virtuals estables de cara a la tardor, que conviuran amb els presencials. Una altra dada significativa és que el 60% dels participants en aquests clubs han afirmat que preferien el club virtual abans que el presencial. També s'han fet altres propostes en línia, com ara presentacions de llibres, videorecomanacions, xerrades, tallers d'escriptura, activitats infantils i formació TIC. "A tall de conclusió, una solució que en principi havia de ser puntual ha vingut per quedar-se i per enriquir la nostra programació", diu César Moreno, director d'acció cultural i educativa de Biblioteques de Barcelona.

"Ara ja som experts en digital"

Liliana Arroyo, professora d'Esade, està convençuda que en l'àmbit tecnològic s'ha fet en tres mesos la feina de cinc anys, i s'han superat reticències sobretot del món de la cultura i el docent. "És evident que el

digital ha arribat per quedar-se, i el confinament ha servit per trencar barreres: hem descobert l'àmbit digital en tota la seva dimensió, amb les virtuts i els defectes, i ara ja som experts en digital i presencial", diu. L'àmbit digital, que era vist com una segona categoria, ara s'ha situat en un pla d'igualtat. En tot cas, Arroyo

no ho veu com una dicotomia sinó com una simbiosi, perquè el presencial es pot estendre en el temps gràcies al digital. "No només es tracta de replicar el que fèiem en presencial sinó d'enriquir-ho". Arroyo opina que on hi pot haver més resistències és al món de les arts en directe, que busquen una "experiència com-

pleta", mentre que en les arts plàstiques, per exemple, ja no hi havia aquesta connexió directa amb el creador. Aquesta mancança, però, està convençuda que es pot suplir amb les possibilitats que obre aquesta nova via tecnològica. I considera que el digital permetrà "democratitzar" la cultura i fer-la més

accessible a tothom en una oferta ampliada i a un sol clic. —

Crònica

Un CCCB apropiat

Maria Palau

El CCCB va fer un gir fa dos anys, potser poc perceptible encara però que a la llarga tindrà ressonàncies. Judit Carrera va entomar la direcció amb un nou projecte que anhelava sacsejar socialment la institució. No tindria la repercussió mediàtica de les grans exposicions i dels debats amb els pesos pesants de la intel·lectualitat. Era una feina més invisible que demanaria continuïtat i inventiva perquè els formats no existien. Perquè els *tradicionals* expulsen massa gent. Inclosos molts dels seus veïns, els del Raval.

Per fer aquesta revolució de fons, Carrera va crear un departament de mediació, que es va activar la tardor passada amb Susana Arias de cap. Les idees es van començar a bellugar sense preveure la importància que agafarien pocs mesos després amb la irrupció de la crisi de la Covid-19, que ha agreujat les desigualtats socials, l'etern obstacle per accedir a la cultura.

La pandèmia l'únic que ha fet és

accelerar la posada en pràctica d'aquesta estratègia del CCCB per trencar barreres amb els sectors de la societat que mai hi han posat els peus. És el CCCB que vol fer el salt "d'un espai d'imposició a un espai d'apropiació", subratlla Arias.

El casal d'estiu, *Culturnautes*, és un moment zero d'aquesta política porosa. És el sisè any que s'organitza, però és molt diferent dels cinc anteriors, i no només pels protocols higiènics. El rellevant és que s'ha donat prioritat absoluta als nens i nenes (de 6 a 14 anys) del Raval i del Gòtic amb situacions familiars vulnerables. El CCCB ha travat uns vincles (que vol que siguin permanents) amb el moviment associatiu d'aquests barris per oferir a les seves comunitats menudes "una proposta de lleure i educativa de qualitat". Aquesta setmana la colla de 30 participants estan treballant la distància entre cossos amb la companyia de dansa Big Bounce. La setmana passada van jugar a ser arquitectes amb la cooperativa Voltes, que els va ensenyar a dissenyar una ciutat més vivible. La setmana que ve la fotògrafa Angélica Dass els descobrirà la barreja de colors que

conté la pell humana, diversa i, sobretot, única. I després vindran, tutelades per artistes, sessions per imaginar-se la vida a Mart (un dels projectes expositius del centre que s'ha desplaçat a l'any que ve) i de teatre d'ombres (que connecta amb l'obra de William Kentridge, de qui sí que se n'ha salvat l'exposició aquest any; s'obrirà a la tardor).

Aquest CCCB tan permeable al seu entorn també ha pensat en els joves, de 14 a 18 anys, amb un cicle de deu tallers que celebren desacomplexadament la riquesa d'identitats dels barcelonins. Prèviament s'ha fet una feina impagable amb les famílies per trinxar desconfiances. Totes han rebut per WhatsApp informació de les activitats que faran els seus fills traduïda a les seves llengües, àrab, tagal, urdú i bengalí. Dansa *afrobeatz* o grafitis amb *baybayin*, el sistema d'escriptura que es feia servir a les Filipines abans de la colonització espanyola. Saber-se explicar, voler-se explicar, és sovint el que provoca el clic dels canvis.

El CCCB va reobrir les portes el 12 de juny amb l'exposició que el coronavirus va obligar a confinar-se, *Gameplay*. El repte d'adaptar una mos-

tra de videojocs, en què el prohibit tocar sembla una provocació, era complex. Tenia a favor que una part del recorregut és teòrica (no pas un plom en aquest cas). Dels 29 punts de joc, se n'han pogut mantenir jugables dos perquè no són tàctils (és el moviment del cos el que els activa). La resta s'han reconvertit en demostracions o s'ofereix la possibilitat de jugar-hi en línia a través d'enllaços que es troben a la mateixa web del centre. "Totes les valoracions que ens fan els visitants són bones, ningú ens ha retret que l'exposició s'hagi desvirtuat", sosté Carlota Broggi, responsable d'itineràncies del CCCB.

Els diumenges (a les tardes l'entrada és gratuïta) el CCCB rep més de 600 visitants. A poc a poc s'estan recuperant les xifres precoronavirus. Però els freds números no són la principal preocupació del seu equip. Ho és molt més que el món d'avui és un altre i que les institucions culturals s'han de reinventar i s'han d'humanitzar. I en això tenen fe. "La capacitat creativa de la cultura és la nostra força", rebla Carrera.

El casal d'estiu desenvolupa per primer any les seves activitats en un dels espais centrals de l'edifici del CCCB, el seu 'hall'. La imatge és d'ahir ■ JOSEP LOSADA

Souleymane Bachir Diagne. “La pandemia ha hecho reaparecer el *afropesimismo*”

POR CARLA MASCIA

Souleymane Bachir Diagne nació en 1955 en Saint-Louis, Senegal, tan solo unos meses después de que la conferencia de Bandung sellara oficialmente el advenimiento de un mundo plural y descolonizado. Europa ya no era el centro del mundo y el resto, su periferia. Ver más que una coincidencia en este hecho es tentador al tratarse de uno de los mayores referentes mundiales de los estudios poscoloniales. Filósofo ecléctico (estudia desde matemáticas al islam o África) afincado en Nueva York, donde dirige el Instituto de Estudios Africanos de la Universidad de Columbia, fue el primer senegalés admitido en la prestigiosa École Normale Supérieure, donde se formó bajo la tutela de dos referentes de la filosofía contemporánea, Louis Althusser y Jacques Derrida. Hoy ve con preocupación las críticas a los estudios poscoloniales, en particular en Francia, donde las protestas raciales cuestionan el relato nacional. Tras participar en el debate virtual *Pensar el mundo desde África* del CCCB de Barcelona, reflexiona por videoconferencia sobre la necesidad de descolonizar los imaginarios y avanzar hacia una humanidad común.

PREGUNTA. Han pasado cuatro meses del primer caso de covid-19 en África y los escenarios catastróficos que evocaban los expertos no se han cumplido.

RESPUESTA. Hemos seguido una lógica habitual cuando se trata de África: la del catastrofismo. Creíamos que habíamos salido del *afropesimismo* porque en los últimos años el continente se encontraba bastante bien económicamente, se hablaba de altas tasas de crecimiento... Con la covid los viejos reflejos reaparecieron. Con todo, sufrir epidemias y otro tipo de desastres naturales crea resiliencia. No podemos predecir cómo evolucionará la pandemia en los próximos meses, pero por ahora África está resistiendo.

P. Se señalan como factores la juventud de la población, la reducida movilidad interna entre países, la reacción rápida de los Gobiernos...

R. Existe un liderazgo africano que la retórica catastrofista tampoco ha tenido en cuenta. Desgraciadamente los países del norte no conocen a África ni ven los avances que el continente ha realizado en los últimos decenios.

P. Usted ha firmado, junto a otros cincuenta intelectuales africanos, una tribuna en la que insta al continente a aprovechar “la solidaridad

que lleva en los genes” para combatir la pandemia.

R. África tiene recursos y estos no solo son el número de respiradores o camas de hospital disponibles. Apelar a la solidaridad —por ejemplo, pidiendo que se use mascarilla para proteger a los más vulnerables— resuena particularmente en una tradición de humanismo que yo llamo un humanismo de reciprocidad. La idea de que uno construye su humanidad en reciprocidad con el otro. Es el significado de una palabra de las lenguas bantúes del sur de África, popularizada por Nelson Mandela: *ubuntu*.

P. En la tribuna señala que la crisis ofrece a África la oportunidad de inventar y proponer al mundo un modelo de desarrollo alternativo...

R. Necesitamos alejarnos de la euforia de la emergencia para poder ver que el modelo que hemos seguido ha socavado nuestros sistemas de salud. En África, las consecuencias económicas de la crisis serán muy graves. Tras la pandemia, los africanos debemos ser los primeros en decir que el modelo de desarrollo neoliberal no funciona. Y tendremos que decirlo dentro de la solidaridad. Lo que este virus nos ha mostrado es que somos un solo país, y tenemos que comportarnos como tal.

P. ¿Es el ser humano capaz de concebirse como *ubuntu*?

R. Soy optimista. Creo que la idea de que todos vivimos en la misma casa, y que la casa es frágil, va a abrirse camino y llevará a esta visión de una sola humanidad. No es pura coincidencia que las recientes elecciones municipales francesas dieran ese impulso a la ecología. Esta lucha continuará y se ve-

rá alentada y acelerada por esta crisis.

P. ¿No volveremos al mundo de antes, entonces?

R. Imposible. El multilateralismo, que es también una de las formas que debe adoptar esta humanidad común, avanzará, en particular en el ámbito vital de la salud. Europa ha comprendido que en la búsqueda de soluciones a las grandes crisis que afectan a la humanidad no hay países pequeños.

P. ¿Debe Europa descolonizar su concepto de universalismo?

R. Exactamente. Un ejemplo: el relato que Europa solía tener de sí misma está siendo cuestionado a través de la destrucción de estatuas. Hasta ahora había logrado disimular su rostro menos compatible con los valores universales que siempre preconizó. Le toca descentrar esa narración y empezar a ver cómo ese relato es percibido por los demás. Una lección muy difícil de aprender cuando uno está convencido de su propio universalismo.

P. El rey de Bélgica ha tenido que reconocer por primera vez “los actos de violencia y de crueldad” cometidos durante la colonización. ¿Los Estados se verán obligados a enfrentarse a su pasado colonial?

R. Sí lo creo. Los que se supone que han sido descubiertos también están escribiendo la historia y exigiendo que se restablezca la verdad histórica. No se trata simplemente de una disposi-

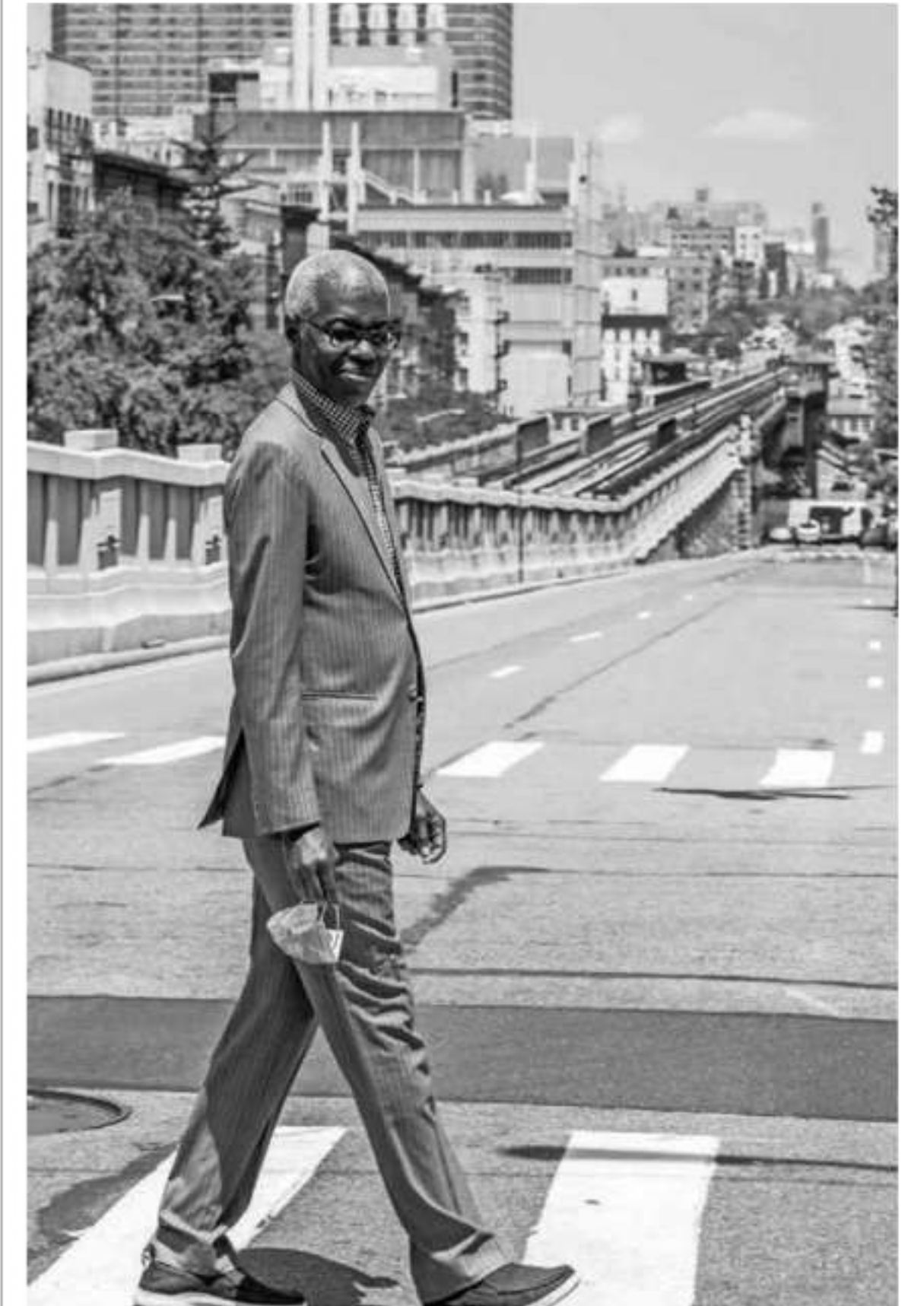
ción psicológica particular para pedir perdón, sino del reconocimiento científico de una verdad. El gran problema es que Europa no quiere darse cuenta de que está en una situación poscolonial a la par de las antiguas colonias.

P. La muerte de George Floyd ha provocado un movimiento de protesta internacional y reabierto el debate sobre el pasado colonial, con una resonancia particular entre las minorías visibles del viejo continente. ¿Por qué justo ahora?

R. Me pregunto si algo ya estaba maduro en la sociedad. Y tal vez no sea una coincidencia que haya sucedido en una época de pandemia, cuando el sentimiento de vulnerabilidad —y para muchos, el de vivir en un sistema injusto— estaban exacerbados. La indignación que provocó su asesinato atravesó el mundo entero al defender algo tan universal como la vida humana. En el lema “Black Lives Matter” (las vidas negras importan), la palabra *lives* (vidas) debe ser enfatizada.

“Europa no quiere darse cuenta de que se encuentra en una situación poscolonial, a la par de las antiguas colonias”

Filósofo. Referente mundial de los estudios poscoloniales, este intelectual senegalés apuesta por el *ubuntu*, un “humanismo de reciprocidad”, para enfrentar la crisis

El filósofo Souleymane Bachir Diagne, en Nueva York el pasado 2 de julio. EDUARDO MUÑOZ ÁLVAREZ

PENSAMENT

“Lluitaré però no aconseguiré veure una Europa antifeixista i feminista”

Les dones parlen al CCCB sobre el món que voldrien

Najat El Hachmi va moderar el debat al CCCB, en què van participar Janne Teller, Edurne Portela i Karolina Ramqvist. CÈLIA ATSET

SÍLVIA MARIMON MOLAS
BARCELONA

“¿Les dones veiem les coses diferents?”, és la frase que encapçala un llibre que aplega 28 textos de 28 dones sobre la Unió Europea. Una pregunta que pot tenir respostes radicalment diferents, però el cert és que al llibre sí que es repeteixen els temes: la crisi dels refugiats, la memòria, les fronteres, el canvi climàtic i l’auge de l’extrema dreta. La majoria de textos, que van ser escrits abans de la pandèmia, respiren pessimisme, diu l’escriptora Najat El Hachmi: “Hi ha un cert desencant, la sensació que els ideals que havien servit de model per crear la Unió Europea s’han abandonat”. Tres de les autores d’aquests textos van ser ahir al primer debat presencial que s’ha fet al CCCB des de l’inici de la pandèmia: *Europa. Parlen les dones*.

Davant aquest desencís, d’aquesta Europa que deixa morir els refugiats, què pot fer la literatura? Janne Teller, autora d’obres com *La isla de Odín*, defensa que hem d’imaginar una Europa diferent. “Qualsevol canvi, qualsevol revolució comença tenint un somni prou fort perquè no ens importi si hem de

sacrificar alguna cosa per fer-lo realitat”, diu Teller, que creu que la literatura pot ajudar a imaginar noves possibilitats i que els llibres poden transmetre veritat, honestat i sinceritat. Ara bé, ¿la literatura pot servir per combatre les noves versions de realitat que arriben a través de les xarxes o d’alguns discursos polítics? “A vegades les xarxes socials desperten odi, menyspreu o por, és una construcció constant d’emocions negatives i contra això és molt difícil lluitar”, diu l’escriptora basca Edurne Portela, autora d’*El eco de los disparos. Cultura y memoria de la violencia*. “Podem tenir la informació però ens quedem aquí, amb la ràbia, perquè què hi ha més enllà del *like* o el retuit –afegeix–? És com un llibre, et pot canviar la mirada o la consciència, però és l’activisme el que compta, què fem més enllà de la pantalla”. L’escriptora i feminista sueca Karolina Ramqvist creu que tots els somnis poden ser impossibles i possibles al mateix temps: “Com a escriptora i lectora busco la transgressió. La literatura fa possible que pugui posar-me a la pell d’homes i dones d’altres països i d’altres temps”.

Si bé les mirades de les tres dones no són gaire optimistes pel que

fa al futur més immediat, sí que tenen clar que s’ha de resistir: “Lluitaré molt però crec que no aconseguiré veure una Europa ecologista, feminista ni antifeixista, ni tan sols mínimament humanitària amb tot el que s’està veient a Lesbos”, diu Portela. —

William Kentridge

“Sigo a muchos artistas pero siempre regreso a Goya”

Es, aunque le pese, el artista que ha dado imagen al apartheid. Con sus personales dibujos en blanco y negro, animados de manera artesanal, habla de los momentos clave en la historia de Sudáfrica, del paso del tiempo y de la memoria. Premio Princesa de Asturias, vuelve William Kentridge a España, al CCCB de Barcelona.

“En mi estudio hace ahora mismo una maravillosa mañana primaveral de domingo”, rompe el hielo William Kentridge (1955) desde su Johannesburgo natal mientras en Madrid caen chuzos de punta. Contesta a El Cultural desde el espacio de trabajo que tiene anexo a su casa, el que utiliza para hacer sus conocidos dibujos a carbón que luego filma y convierte en animaciones. Se presenta como dibujante, pero es además grabador, actor—los cameos en sus obras son buena prueba de ello—, director de cine... Es hijo del abogado que defendió a

Nelson Mandela, estudió Ciencias Políticas y dio sus primeros pasos en el entorno de las artes escénicas. Quizá por eso tiene ese sorprendente control de la modulación de su voz, profunda y de perfecta dicción.

El Covid-19 le ha mantenido lejos de los aviones, “la primera vez en 30 años—reflexiona— que paso tanto tiempo seguido en el estudio”, y no podrá venir a inaugurar su exposición en el CCCB de Barcelona el próximo 9 de octubre. Hace tres años, en fechas parecidas de 2017, recogía el Premio Princesa de Asturias de las

Artes y el Museo Reina Sofía le dedicaba la exposición *Basta y sobra*, centrada en su obra más teatral. De esa visita a nuestro país recuerda hoy a los gaiteros que le acompañaron en su estancia en Oviedo y su paso por el Museo del Prado: “Sigo a muchos artistas pero siempre regreso a la obra de Goya y a los textos de Mayakovski”. Un año después, estrenaba su ópera *The Head & the Load* en la Sala de Turbinas de la Tate Modern, “un dibujo en cuatro dimensiones”. Hablaba en ella de África y de las consecuencias que supuso la Primera Guerra

Mundial dejando claro, una vez más, su compromiso con el lugar desde el que trabaja.

Pregunta. Buena parte de su familia está fuera de Sudáfrica, ¿qué le ha hecho quedarse?

Respuesta. Me costó una larga sesión con mi psicoanalista dar con la respuesta. Johannesburgo es una ciudad maravillosa y terrible al mismo tiempo. Es fea, no tiene una naturaleza hermosa alrededor, no tiene mar, ni río, no hay montañas, es bastante lúgubre. Los barrios más acomodados están llenos de preciosos jardines que proyectan una imagen de la ciudad que no es real... Pero hay gente fantástica y siento una conexión muy fuerte con el lugar.

BORRAR PARA DIBUJAR

Entre todos sus trabajos, su medio *estrella* son las animaciones artesanales, los *Drawings for Projection* (dibujos para proyección). La exposición del CCCB los reúne en *What is not Drawn* (Lo que todavía no se ha dibujado) “un título—explica Kentridge— que funciona como un acertijo. Hay partes que no podemos ver porque no se han hecho todavía y otras a las que les da sentido el propio espec-

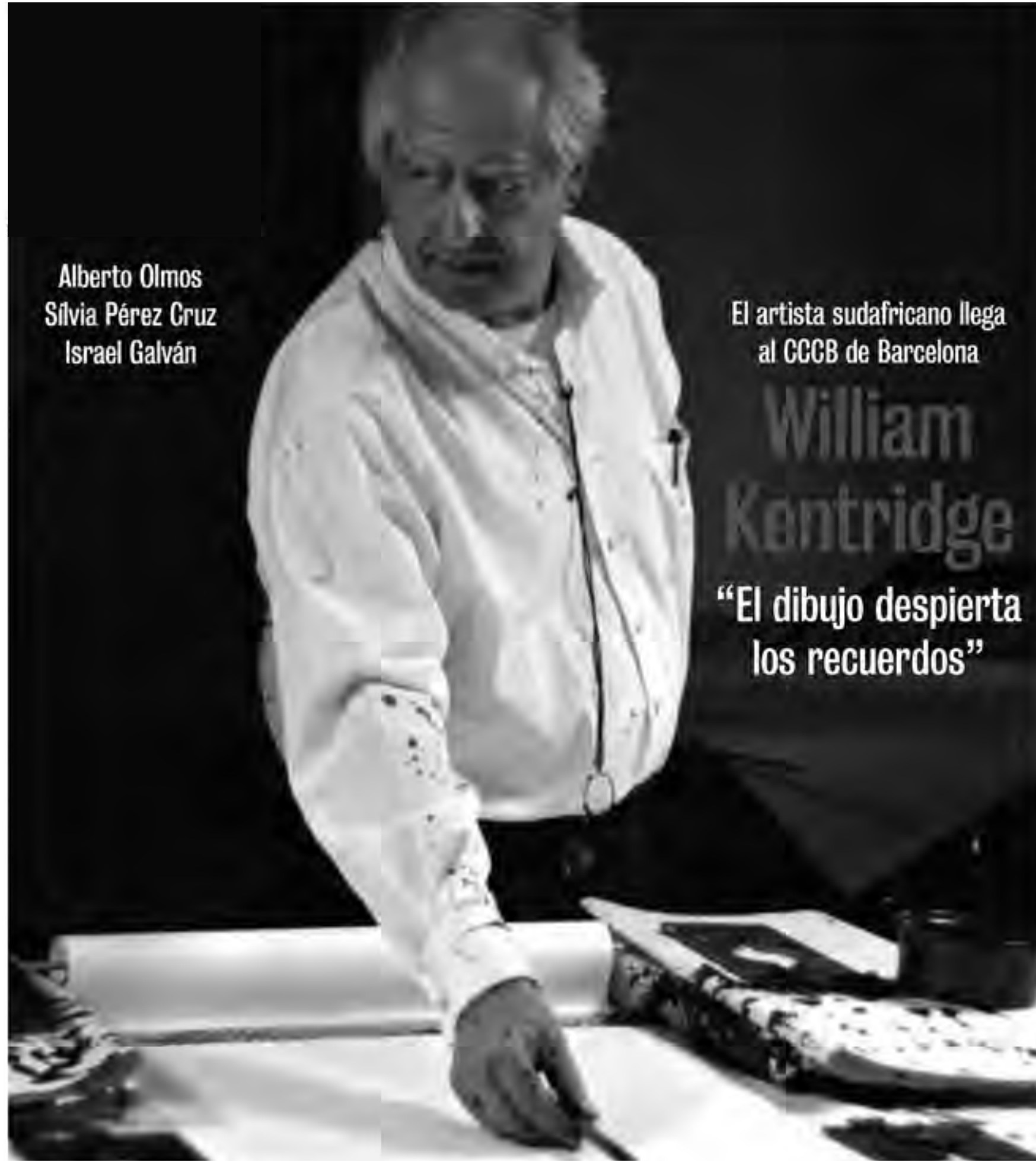
tador. Los dibujos que no están terminados, que están todavía a medio camino, permiten hacer esas asociaciones y despertar los recuerdos”.

P. Hace esta serie dibujando, borrando y re-dibujando, ¿es una metáfora de la memoria?

R. Después de 30 años, estas obras se han convertido en el telón de fondo al que siempre regreso. Prefiero dibujar y borrar a hacer miles de piezas. Lo más curioso de todo es que empecé a hacerlos a carboncillo sin tener la idea de crear con ellos películas de animación. El carbón es un material muy flexible, se borra con facilidad, se puede oscurecer, iluminar... con lo que lo primero en este proceso fue la técnica y después vino todo lo demás, incluido su significado, que tiene que ver—como apuntabas— con la memoria y el paso del tiempo.

P. ¿Cómo empiezan todas estas historias y cuánto tiempo le lleva un proceso tan artesanal?

R. Generalmente tardó un año en hacerlos. Los compaginé con otros proyectos, se entiende, pero eso no quita que sean muchos meses dibujando sin parar. Empiezan con una o dos imágenes en

Alberto Olmos
Sílvia Pérez Cruz
Israel Galván

El artista sudafricano llega al CCCB de Barcelona

William Kentridge
“El dibujo despierta los recuerdos”

mi cabeza, como un impulso, y voy dibujando y dejando que la película crezca orgánicamente a medida que avanza el proceso. No tengo nunca un guion previo ni un *storyboard*. Puedo empezar, por ejemplo, con la imagen de un hombre cruzando un paisaje y con una casa que combino de distintas maneras, jugando hasta el punto de que esas imágenes iniciales acaban en cualquier momento de la película, no son necesariamente sus primeros fotogramas.

P. Tiene dos personajes habituales: Soho Eckstein, un oscuro hombre de negocios, y el poeta Felix Teitelbaum, ¿cómo se le ocurrieron?

R. Se me aparecieron en un sueño y cuando hice la primera película con ellos nunca me imaginé que seguiría con esta serie 30 años después y que se mostraría en una exposición. En esa época, en los 80, era bastante conservador y pensaba que el lugar natural de las películas eran los festivales y las salas de cine, y el de los dibujos las exposiciones. Cuando un comisario me propuso exponerlas lo primero que pensé fue que me iba a convertir en el hazmerreír

de todos.

P. Insiste siempre en que no ha ilustrado con ellas el apartheid, ¿qué ha querido contar entonces?

R. Si supiera exactamente lo que quiero contar no podría hacer este tipo de piezas que responden más a un impulso que a una certeza. Se apoyan en un momento histórico concreto, sí, y contienen muchos elementos de lo que estaba sucediendo en Johannesburgo y en Sudáfrica a principios de la década de 1990, de las minas de oro a la era post-industrial actual. Pero no tengo una interpretación clara de lo que quiero decir, sólo de por qué colo algunas de las imágenes.

“LOS DIBUJOS QUE NO ESTÁN TERMINADOS PERMITEN AL ESPECTADOR HACER ASOCIACIONES MENTALES, DESPERTAR SUS RECUERDOS”

P. La música las hilvana a la perfección, ¿qué valor le da?

R. Es fundamental, de-

muestra que lo que escuchamos cambia lo que vemos, o que lo que vemos afecta a lo que escuchamos. Funciona de distintas maneras: a veces es un estado de ánimo, otras un motor, una rueda que gira y da nervio a la película. Es una puntuación que marca cuándo algo comienza y cuándo se pausa. También actúa de una manera extraña, dando cuerpo a la película, porque si la música no es la adecuada, el conjunto chirría y no hay quien lo vea; pero si es la apropiada todo fluye. He trabajado mucho con el compositor sudafricano Philip Miller, he usado grabaciones ya existentes, la más reciente tiene dos momentos de John Cage y música coral sudafricana de Nhlanhla Mahlangu.

PROCESIONES Y TAPICES

Junto a estos *Dibujos proyectados* se podrá ver en la exposición la serie de tapices que comenzó hace más de 20 años, un verdadero trabajo de equipo. Kentridge hace los diseños—figuras negras que sitúa sobre un fondo de viejas cartografías— y los tejen con laboriosidad un grupo de mujeres. “Estos tapices comparten con las películas la posibilidad del cambio de es-

algo también de mural, pueden ser una imagen en una pared o en una pantalla, se pueden llevar de un lugar a otro y cambiar de escala igual que los tapices se podían trasladar en origen, enrollados, de una residencia a otra. Los telares se tejen a partir de un boceto más pequeño que en un momento dado puede crecer hasta ocupar una pared entera. Además, el tejido está conectado con el mundo digital, los píxeles con las decisiones que hay que tomar en cada nueva puntada”.

P. En estas piezas textiles vuelve sobre el motivo de las procesiones, ¿qué le atrae de estos frisos de multitudes?

R. Me interesan las procesiones como archivo de personas. La imagen de una muchedumbre desfilando con sus pertenencias a la espalda es muy contemporánea, se ha visto mucho en los medios de comunicación y en los discursos políticos en Europa en los últimos años, y en África durante generaciones.

P. ¿Son las noticias una de sus fuentes de inspiración?

R. El estudio es un lugar en el que todo cabe. La historia, la música, las conversaciones, las

noticias, los sueños, otras imágenes en las que esté trabajando... Todo esto se mezcla y fragmenta en la cabeza, se acopla y vuelve al mundo en forma de película.

P. ¿Qué importancia tiene el compromiso en su obra?

“ME INTERESAN LOS CONFLICTOS QUE SUCEDEN EN EL MUNDO PERO ME ATRAE MUCHO MÁS LA AMBIGÜEDAD, LA INCERTIDUMBRE”

R. Me interesa lo que sucede en el mundo y cómo se resuelven, o no, los conflictos, pero me atrae más todavía la ambigüedad, la incertidumbre. El término de arte político suele referirse a un arte con una agenda política muy clara, con un análisis concreto del funcionamiento del mundo, y eso me interesa mucho menos. Yo prefiero la idea menos buena a la mejor. Las grandes ideas siempre han surgido de desastres de tal envergadura que se necesitan soluciones más locales, es-

pecíficas y abiertas.

BLACK LIVES MATTER

P. ¿Está siguiendo el movimiento de Black Lives Matter?

R. Sí y el mensaje de que las vidas de los ciudadanos negros tienen la misma importancia que las de los demás ha sido la base del movimiento anti-apartheid en Sudáfrica durante los últimos cien años, y su transformación política una demostración práctica de ello. Estados Unidos se está poniendo al día ahora con su Black Lives Matter pero es un debate que hemos tenido aquí desde hace varias generaciones y me sorprende y alegra, supongo, que ahora se haya propagado de esta manera a otras partes del mundo. Lo que no puedo soportar es que parezca que los estadounidenses están liderando esta causa a nivel mundial cuando en realidad van con bastante retraso. La cuestión del debate sobre los monumentos, por ejemplo, lleva siglos sobre la mesa. No es algo nuevo. **LUISA ESPINO**

*SOUTH POLAR REGIONS, 2016. ARRIBA, FELIX IN EXILE, 1994,
DE LA SERIE DRAWINGS FOR PROJECTION*

PENSAMENT

“No puc imaginar un món capitalista que no sigui racista”

Angela Davis participa en una taula rodona al CCCB

Crònica

JORDI NOPCA
BARCELONA

“Com pot ser que les manifestacions amb més participació en aquests últims mesos contra el racisme, als Estats Units i arreu del món, s’hagin donat en el moment més perillós de la nostra història recent?”, es demanava aquest dilluns al vespre Angela Davis, connectada amb el CCCB des de Califòrnia. “Perquè és un problema més global que mai”, afegia.

Davis, una de les veus més reconegudes contra l’opressió i a favor de la justícia social dels últims 50 anys, autora d’assajos com *La llibertat es una batalla constant* (Capitán Swing, 2017), va ser rebuda amb aplaudiments d’entusiasme tant per part dels espectadors que omplien el Pati de les Dones com dels participants a la taula rodona, tots ells activistes a favor dels drets humans i afrodescendents: Marra Junior, vingut des de Bilbao; Basha Changuerra, regidora de la CUP a Mojà; Jeffrey Abé Pans, que ha coordinat recentment un volum sobre activisme negre a Espanya, i la moderadora, Isabelle Mamadou, que lidera les estratègies de l’ONG espanyola Moviment per la Pau (MPDL) al País Valencià.

Davis va recordar que “la pandè-

mia de covid-19 ha afectat d’una manera desproporcionada les comunitats afroamericanes i indígenes” al seu país: “Són elles les que fan feines de cures, neteja i serveis que impliquen ser presencialment als llocs de treball. I també són elles les que tenen menys recursos”.

La professora i escriptora va denunciar “el linxament fins a la mort de George Floyd” al maig i com les imatges que es van retransmetre arreu del món li recordaven “les execucions públiques, on la gent assistia amb menjar i beguda, com si anés de picnic”. “Un cop més semblava que era un assumpte d’homes i prou –va dir–, però cal no oblidar que de vegades les víctimes també són dones, com va passar amb Breonna Taylor”. Els fets van tenir lloc a Louisville, Kentucky, el 2016: tres agents de policia, en una operació antidroga, van irrompre a l’apartament que Taylor compartia amb la seva parella i li van disparar sis trets. També va denunciar l’assassinat de l’activista brasilera Marielle Franco el 2018.

“El sistema policial i el de presons estan íntimament connectats –va continuar Davis–. Transformar un bloc sense l’altre no té cap sentit. Aquesta transformació no vol dir eliminar-los, sinó reconstruir-los. En comptes de més violència, repressió i capitalisme, el que volem són més polítiques d’habitatge, laborals i educatives, més art i més amor”.

La immigració

Marra Junior va preguntar a Davis

sobre migracions: “Els mitjans ens mostren gent que arriba, però amaguen que desembarcar al país implica privar-les de llibertat als CIE”. “La migració és el problema social i racial més important del segle XXI –va respondre Davis, amb contundència–. Cal recordar que els estats nació no són eterns. Són un producte del capitalisme burgès, i aquest no hi serà per sempre”.

“Hi ha un cercle de violència que es mou des de les institucions penitenciàries i policials fins a les relacions personals”, va explicar més tard a Basha Changuerra, després que li demanés per estratègies “per frenar les violències intracomunitàries”. Quan Jeffrey Abé Pans va parlar del panafricanisme de W.E. Dubois i Maya Angelou, Angela Davis va destacar que, “en una etapa de neoliberalisme i capitalisme global, l’internacionalisme de la lluita racial és més important que mai”.

“El capitalisme és perillós –va recordar al final de l’acte–. Els seus fonaments són el colonialisme i l’esclavisme. La riquesa està cada cop en mans de menys persones. No puc imaginar un món capitalista que no sigui racista. Si no busquem un model socioeconòmic basat en les necessitats en comptes dels guanys, la situació encara empitjorarà més”. —

'Straight Voice',
foto de Yasuyoshi
Chiba, Premi
World Press
Photo de l'Any.

Fotoperiodisme sense límits

EL WORLD PRESS PHOTO MANTÉ LA CITA AMB EL FOTOPERIODISME AL CCCB

I ESTRENA UN NOU SISTEMA DE VISITA GUIADA ONLINE A LA PLATAFORMA FILMIN

LAIA ANTÚNEZ

Potser la pandèmia sí que ens deixa una cosa bona: la possibilitat de gaudir de les fotografies premiades al certamen **World Press Photo 2020** amb comoditat i sense aglomeracions. L'èxit de públic que sempre acompanya aquesta exposició al CCCB fa que, de vegades, sigui difícil aturar-se a llegir pausadament les històries que acompanyen aquests grans treballs fotoperiodístics. En aquest sentit, les restriccions que enguany s'han establert als museus pel que fa a l'aforament i a les distàncies de seguretat ens hi ajuden. Per posar-nos-ho encara més fàcil, la **Fundació Photographic Social Vision**, que des de fa setze anys porta aquesta exposició a Barcelona, també ha preparat, com a novetat, una interessantíssima **visita guiada online** que podeu veure a la **plataforma Filmin**. Quaranta minuts intensos i ben carregats d'informació que us mantindran atents a la pantalla. "Hem aconseguit que les fotografies estiguin visibles prou estona per generar el mateix efecte que tens a l'exposició i que puguis quedar-te amb els detalls i fixar-te en els contextos", explica **Silvia**

Omedes, directora de la Fundació. Un recurs que permet arribar a un públic més ampli i que està sent tot un èxit: les primeres 48 hores a Filmin, el van visionar dues mil persones. "Amb les **visites guiades presencials** acostumem a necessitar un mes per assolir aquesta xifra", compara Omedes.

LLUM SOBRE ELS REPTES DEL FUTUR

Adaptada a les noves circumstàncies, la gran cita anual amb el fotoperiodisme torna a desvelar-nos **realitats normalment oblidades** pels mitjans de comunicació generalistes, explicades a través de fotografies i d'**històries no manipulades**, essencials en aquesta era de *fake news*. Enguany, quatre grans temes predominen a l'exposició: la desigualtat de gènere, les diverses expressions de l'odi a escala global i, sobretot, la **protesta ciutadana**, amb exemples a Xile, l'Iraq o Hong Kong. "Mostren com el 2019 la societat es va revelar contra les institucions per reclamar millores dels seus drets", diu Omedes. La quarta temàtica, la **crisi climàtica i mediambiental**, continua guanyant pes en el certamen, edició rere edició, amb treballs de fotoperiodistes "convertits gairebé en activistes", apunta

la directora. "Ara només parlem de la Covid, però aquestes imatges ens recorden que el món té altres reptes que s'han d'enfrontar en paral·lel", afegeix.

HISTÒRIES AMB PREMI

Entre els quaranta-quatre premiats, destaquen **Yasuyoshi Chiba**, que s'ha endut el Premi World Press Photo de l'Any, i **Romain Laurendeau**, guardonat amb el Premi al Reportatge Gràfic de l'Any. Dues històries de protesta ciutadana, al Sudan i a Algèria, respectivament. La primera, "un símbol de supervivència i resiliència, de la força de l'individu", diu Omedes. La segona, una història sobre la frustració dels joves algerians davant d'un futur privat de feina i d'oportunitats. No hi falta la representació nacional, amb els fotoperiodistes **Ricard Garcia Vilanova**, **Ramon Espinosa** i **Antonio Pizarro Rodríguez**, que també han estat guardonats.

WORLD PRESS PHOTO 2020

CCCB. MONTALEGRE, 5. FINS AL 20/12.
HORARI: DE DT. A DJ., D'11 A 20H; DV,
D'11 A 21H; DS., DE 10 A 21H; DG., DE 10
A 20H. PREU: 6€ (CAL RESERVA PRÈVIA).
● PhotographicSocialVision.com

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

CCCB, 2020 / CC BY-SA-NC Miquel Taverna

... perquè, sent nosaltres
mortalis, no en tenim evidència.

CCCB Centre de Cultura
Contemporània
de Barcelona

